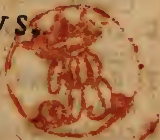
DE CANONICAE Scripturæ, & Catholicæ Ecclesiæ authoritate, ad Henricum Bullingerum.

IOANNIS COCHLAEI LIBELLVS.

Anno Domini M. D. XLIIII.

FINIS.

PROLOGVS AVTORIS.

ISCE dieb⁹, quādo ad transmigrationē, & iter longinquū intētus iā meus erat animus, īcidi ī duos lib. tuos, Hērici Bullinger, ad Illustriss. Anglorū Regē scriptos, & æditos Anno M.D.XXXVIII. Tiguri, quos ego, etsi aliis curis occupatus, auide perlegi, quū essent & elegantibus typis Chalcographi excussi, & stylo satis venusto elucubrati, teq; multa legisse, ac ingenio haud rudi præditum esse indicarēt. Verum tale est vtriusq; libri argumentum, vt nulli vere Christiano, & Catholicæ Ecclesiæ filio per omnia placere queat.

Quod si solos reprehēderes abusus, qui Prælatorum negligentia vergente in senium mundo irrepserunt, vitamq; dumtaxat scandalos Abusus.

ſam & prauos mores plurimorum ex Clero, qui ſuo in Eccleſia nõ recte funguntur officio, palam argueres, aut quantumuis acriter inſectareris, tacerem, licet tibi iudicium hoc non competere, exploratũ haberem. Quoniã vero præcipua totius religionis noſtræ capita(quibus labefactatis, aut ſubuerſis cunctarum periclitaretur ſalus animarũ)impetis hoſtiliterq; oppugnas, non licet mihi, ſtimulante ad debitum officium conſciẽtia, ad omnia tacere, aut deſidioſe diſſimulare. Quamuis ignorem quæ tua ſit conditio, q status, quæ functio. Quod æquanimiter feras, rogo, nec mireris, quũ tam longa ſit inter nos locorum diſtãtia, nempe a Tigurina vrbe Vratiſlauiã vſq;, nec de te quiſpiam ad me ſcripſit vnq̃, aut certi aliquid retulit, neq; nomen tuũ reperi commemoratum in aliorum ſcriptis, q̃ viderim, neq; in diſputa

tionibus publice habitis apud Helvetios, Badensi, ac Bernensi quantum meminisse queo.

Scribo itaq; ignotus ad ignotū, nullius in te odii aut inuidiæ mihi cōscius, nec vllā aduersus te causam priuatim habēs. Tm̄ de veritate fidei, & publica religionis Christianæ cā solicitus, ꝙ video te multæ lectiōis, & acris igenii virū, graui zelo Ro. infensum Eccl'iæ, & oībus qcū ea sentiūt aduersari, & cunctis ab illa discessionē faciētibus cōgratulari. Hoc aūt q̄ nouū sit apud Catholicos, & a doctrina sanctorū Patrū alienū, te ignorare nō puto. Quē.n. dabis mihi ex oībus oium retro sæculorū Doct. vere christianis, & catholicis, qui talē a Ro. Ecclesia discessionem suaserit, aut approbauerit vnq̄? Hic breuiter vnū tibi obiicio Lutherum, quem tu optimum, ac orthodoxum virū dicis. Is certe in plerisq; scriptis suis

Odiū iniquum contra Ro. Ecclesiam.

publice atteſtatus eſt (quod & in Lipſica diſputatione fecit) Bohemorum diſcidiũ nulla poſſe excuſatione defendi, quin ſit impium, & omnibus Chriſti legibus contrarium, eo ꝙ ſit contra charitatem. In qua omnes leges ſummantur.

Quod ſi me patienter audieris, ablegatis pauliſper (dũ mea legeris) ſiniſtris odii affectibus, ſpero te deinceps æquiori, ac tractabiliori in Ro. Eccleſiam animo futurum eſſe minusq; deſideraturum, vt ab ea ſeparationem faciamus. Qui autem non ſit mihi modo iuſtum ab occupationibus, & curis ociũ, aut vacatio, non intẽdo ad omnia tua ſigillatim reſpondere, ſed ad præcipua duntaxat rerum diſputabilium capita, quæ grauioris ſunt ponderis, & momenti, tu lege, præcor, cum iudicio, liber ab affectibus iniquis, vt ſola præualeat inter nos veritas.

DE AVTHORITATE verbi Dei, traditi a Patribus, & ſcripti a Prophetis, & ab Apoſtolis.

CAPVT I.

AEC de verbo Dei q̃ſtio tua curioſa potius, q̃ neceſſaria videt. Neque enim Papa, neq; Catholicorũ quiſpiã verbo Dei ſiue ſcripto, ſiue tradito arrogat, authoritatemûe eius labefactã cupit. Nõ leuis vero inter nos, & vos contentio eſt, an omnia ſint in ſacra ſcriptura expreſſa, quæ credere, ac tenere debemus. Si omnia ſunt ſcripta, vt contenditis, quid ſibi vult titulus tuus de verbo Dei tradito a patribus? Nos cũ Origene, & Auguſtino credimus, multa nobis ab Apoſtolis tradita eſſe quæ nõ ſunt in ſcripturis expreſſa. Proinde querimur talia inique a vobis reiici & aboleri,

Non omnia sũt ſcripta.

De Canonicæ ſcripturæ,
quum viua illorum traditio non
minus a Spirituſancto ſit, q̃ eſt eo-
rum ſcriptura, quam poſt ſe nobis
reliquerũt. Itaq; pſæpe obiecimus
2.Theſſ.2. vobis illud Apoſtoli. State frẽs, &
tenete traditiões, quas didiciſtis ſi
ue per ſermonẽ, ſiue p epiſtolã no-
ſtram. Quid ad hoc reſpondiſtis?
Si ergo recte pro verbo Dei ha-
bentur traditiones Patrum, quæ le
gem Moyſi p̃ceſſerunt, vt dicis, cur
nõ habeant pari ratione ꝓ verbo
Dei traditiones Apoſtolorũ quæ
vel p̃ceſſerunt Euãgelium ſcriptũ,
vel in Euãgelio ſcripto nõ ſunt ex-
preſſæ? Certe multa tradiderũt pri
mis Chriſtianis Apoſtoli anteq̃ vl-
lum eſſet ſcriptum Euãgeliũ. Quan
do quidẽ vltra. LX. annos fuerunt
Chriſtiani poſt Aſcenſionem Dñi
anteq̃ ſuũ ſcripſit euangeliũ Ioan-
nes. Quis vero credat omnia eſſe
ſcripta, quæ præcipui duo Apoſto
li Petrus, & Paulus, annis. xxxvi.

post domini passionem, Iudæis, ac Gentibus ad Christum conuersis, per tot prouincias Ro. Imperii, & diuersa terrarum loca, tradiderũt? Vnam habemus Petri Epistolam, quã scripsit electis, & aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ. Nũquid vnum dũtaxat sermonem viua voce habuit Petrus ad tot gẽtes & populos, qbus Christum prædicauit? Certe non sedit mutus, aut. vii. annis Antiochiæ, aut. xxv. Romæ in Cathedra. Qua aũt fronte dicas ea omnia, quæ dixit, in vna aut altera eius epistola cõprehendi? Necq; de Paulo id recte dixeris, qui ab Hierusalem per circuitũ vsq; ad Illyricum repleuit Euangelium Christi, non ab ipso scriptũ, sed viua voce traditum, sicut ait ad Corinthios. Cætera cum venero disponam. Ro. 15. 1. Cor. 11.

Quando igit̃ mox in primo prioris libri tui capite quereris, nunc

oppugnari, capi, & indignissime
A quibus indigne tractatur verbum Dei. tractari verbum Dei, hanc tuā quę
relam, quam in Papam, & Episcopos inuidiose torques, nos rectius
in vos nouarū sectarum propugnatores retorquere possumus. Quia
& verbum Dei, quod ab Apostolis Ecclesia traditionibus non scriptis
accepit, reiicitis, & verbū Dei scriptum aliter docetis, q̃ tot retro sæculis docuerunt patres nostri, sancti Dei homines. Quare vos merito reprehendit verbum Apostoli,
Gal. 1. dicentis ad Galatas. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod ac
Ro. 16. cepistis, anathema sit. Item ad Romanos. Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Hæc tibi recito dolenter, o Bullinger, quia mallem te tuiq; similes ingenio, & eruditione rectius vti, in tractatiõe verbi Dei,

ad restaurandam potius Ecclesiæ vnitatem, q̃ ad seditiosam a Papa, & Ro. Ecclesia discessionem latius ampliandam.

Velim vos metuere illud quoq; eiusdem Apostoli. Vtinã & abscindantur qui vos cõturbant. Si quæritis in quo nos conturbetis, dico in q̃ plurimis sane, de quibus aliter docetis, q̃ docuerunt Patres nostri. Si neges, peto, vt dicas, quisnam sanctorum Patrum ita maledixerit Papæ, ita suaserit a Ro. Ecclesia discessionem, ita mutauerit vsum sacramentorum, ita aboleuerit cõsuetas Ecclesiæ cerimonias, Quadragesimæ obseruationẽ, Apostolorum, ac Martyrum Christi festa, & inuocationem, atq; id genus innumera alia, sicut vos iam vltra xx. annos audacissime (ne qd grauius dicam) fecistis, & adhuc facitis, atque ita populum Dei ex vno Christi ouili in diuersa sectarũ ag-

Gal. 5.
A quib. cõturbantur fideles.

mina dispergistis, contra manife-
stum Christi mandatum euangeli-
Math. 23. cum. Non vocemini, inquit, magi-
Ioan. 10. stri, quia magister vester vnus est
& 17. Christus. Item, Fiet vnum ouile, &
vnus pastor. Et rursus. Pater sancte
serua eos in nomine tuo, quos de-
disti, mihi, vt sint vnũ sicut & nos.
Quapropter nõ iniqua est piorum
aduersum vos querela, cuius tute
mentionem facis, nempe scindere
vos incõsutilem Christi tunicam,
Petri cathedram inhonorare, &
quãtum in vobis est subuertere, Ec
clesiæ sponsæ Christi authoritatẽ,
& gloriã polluere, lacerare, ac pe-
dibus calcare, deniq; sepultas hæ-
reses ex iferis excitare. Hæc omnia
clarius ex subsequentibus patebũt.

De authoritate scripturæ sacræ
veteris Testamenti.
CAPVT II.

DIcis ſcripturam non indigere approbatione Eccleſiæ, & addis grandem eſſe impietatem, & ſuperbiam plane luciferianicam, ſic ſentire, quod eccleſiæ approbatione egeat ſcriptura. Quãq̃ poſtea fateris in ſubſequenti capite, fuiſſe de libris canonicis iudiciũ apud veteres, addis tamen, illud iudicium nõ ex ſeipſo natum, ſed ex ipſis formatum eſſe ſcripturis. Sed dic mihi quæſo, ex quibuſnã ſcripturis formatum fuerit illud iudicium. Quæ enim ſcriptura præcipit, tantum xxii. libros habẽdos eẽ canonicos? Aut qua ex ſcriptura probabis, librum Heſter potius, q̃ librũ Iudith aut Tobiæ, inter canonicos libros receptũ, aut recipiẽdum eſſe? Qua item ex ſcriptura probabis mihi, Moyſen, q̨ꝫ ſcripſiſſe libros, quos græce Pentateuchon vocamus? Cuius p̃terea ſcripturæ authoritate cõuinces librũ Ioſue, aut Iudicũ

Iudiciũ Eccleſiæ de libris canonicis.

authenticum potius eſſe, q̄ librum ſapientiæ? Aut libros Regum potius, q̄ libros Machabæorum canonicos haberi? Aut cur duo libri apud nos, & vnus apud Iudæos Paralipomenon Agiographus, liber autem, qui Eccleſiaſticus dicitur, apocryphus dici debeat? Hæc & id genus multa non ex ſcripturis, ſed ex Eccleſiæ authoritate habemus, ſi Hieronymi in Galeato principio ſentētiam ſequamur, qui Hebræorum canonem approbat.

Libri canonici Vete. Teſta.

Mihi autem magis arridet Auguſtini de doctrina Chriſt. lib.ii.c.viii.ſententia, qui non ſecundū Iudæos, ſed ſecundum Chriſtianos enumerat ſacræ ſcripturæ libros canonicos veteris Teſtamenti, nō xxii. tantum, ſicut Ioſephum Iudæum ſecutus facit Hieronymus, ſed xxiiii. libros ſecutus in hoc iudicium, & authoritatem Carthaginenſis Concilii Tertii. Quid ad hæc

dices, o Bullinger? Nũquid recte, honeste, aut pie poteris Augustino & Concilio Carthaginensi, Lucife ri superbiam, & impietatem impu tare, q inter Canonicæ scripturæ vet. Test. libros recẽsent, & appro bant non.xxii.dumtaxat libros(si cut tu facis Iudæorum cõprobans canonem, & sententiã) sed.xxiiii. Quos per totum orbem terrarum legunt, ac recipiũt Ecclesiæ Catho licæ? Quamuis vero Conciliis con tumnaciter, atq superbe contradi cas, durumque teipsum constituas cẽsorem, & iudicem, Augustino ta men, vt aliquem deferas honorem ipsa poscit æquitas, Quando qui-dem tu ipse hoc in loco libri tui permulta ex scriptis eius recitas, ac petis, vt eum audiamus velut in ter Christianissimos Antistites ma ximi nominis. Q. igitur Ecclesiæ iudicio, & approbationi, atq rece ptioni non nihil tribuendum sit,

Cõcil. Carthag. c. 47.

circa scripturarum, an canonicæ sint habēdæ, nec ne. authoritatem, ex iam dictis patet.

Regu. August. de scri pturis Canonicis.

Quibus & ea adiiciam, quæ idē Augustinus in eodem libro, & capitulo præmittit. In canonicis, inquit, scripturis, Ecclesiarum catholicarum q̃plurium authoritatem sequatur, inter quas sane illæ sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas quas plures grauioresq; accipiunt, eis quas pauciores minorisq; authoritates Ecclesiæ tenent. Si autem alias inuenerit a pluribus, alias a grauioribus haberi, quanq̃ hoc inuenire non possit, æqualis tamen authoritatis haben-

das

das puto. Hæc ibi Augu. Quibus certe nequaq̃ contraria sunt, quæ a te hic ex aliis eiusdem Doctoris & Episcopi, maxime orthodoxi, libris recitantur. Neq; contra nos catholicos, & antiquæ fidei assertores faciunt quicq̃, sed magis cõtra nouas huius tẽporis sectas, & contra quoslibet hæreticos, qui temere vsurpant sibi authoritatem iudicádi de plerisq; sacræ scripturæ libris, quos tot sæculis pro canonicis tota habuit (si Augustino, & Cõciliis antiquis credimus, vt debemus) Ecclesia Christi.

Sic enim ait in libro de præscriptionibus hæreticorũ vetustus autor Tertullianus Apher. Scripturas obtendunt hæretici, & hac sua audacia statim quosdam mouent. In ipso vero congressu firmos quidem fatigãt, infirmos capiunt, medios cũ scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstrui

Nõ disputãdum cũ hęreticis de scripturis.

mus, non admittendo eos ad vllá de scripturis disputationem. Quoniam nihil proficit congressio scripturarum, nisi plane, vt aut stomachi quis ineat versionem, aut cerebri. Ista hæresis non recipit quasdá scripturas, Et si quas recipit, adiectionibus, & detractionibus ad dispositioné instituti sui interuertit. Etsi recipit, nó recipit integras. Et si aliquatenus integras præstat, nihilominus diuersas expositiones commentata cóuertit. Tantum veritati obstrepit adulter sensus, quá tú & corruptor stylus. Hæc Tert.

Iudicium Lutheri de Moyse.

Quid autem respondebis nobis hic de Luthero, præcipuo nouarú sectarum autore, in quo tu spiritú Heliæ a domino excitatum falso affirmas. Is autem Moysen, primú & præcipuum, ac maximum Vete. Test. autorem in plerisq; scriptis suis, præsertim vero in sermone quodam de Mose, & lege (qué post se-

ditiosorũ agricolarum cladẽ euul-
gauit) Christianis ꝑrsus interdixit.
Hæc.n.sunt eius verba.Suermeris,
inqt,legẽ p̃dicãtibus ita obturãdũ
ẽ os atq; dđni,Moses nihil ad nos
ptinet,Ego Mosen nõ accipio.Nã
si acciperẽ eũ in vno mãdato,opor
teret me totũ Mosen accipere,Et
sic necessariũ foret vt circũciderer,
vestes lauarẽ.Iudaicoq; ritu come-
derẽ,ac biberẽ.Seditiosi ãr ꝑpheræ
nostri dicunt,Verbũ Dei esse qđ in
Mose legiť,Totum qdem verbum
Dei est,sed verbũ Dei huc,verbum
Dei illuc,Oportet me scire & cõsi-
derare, ad quẽ nam verbũ Dei di-
ctum sit,lõge enim abest,vt tu sis il
le populus,ad quem Deus locutus
est.Seditiosi igiť ꝑpheræ,volentes
aliqd noui ꝑferre,dicebant.Opor
tet vetus quoq; Test.obseruare,atq;
ita abduxerũt miseros colonos in
omnem calamitatẽ,perdentes eis,
& vxores,& liberos.

Decẽ præcepta.

Etenim Exo.xx.ſic ait Deus. Ego ſum dominus deus tuus, qui te ex Aegypto de domo ſeruitutis eduxi. Ex hoc textu clare habemus, ꝙ etiam decem præcepta ad nos nõ pertinent. Nõ enim nos, ſed ſolos Iudæos ex Aegypto eduxit. Ex tertio quoq; præcepto probari poteſt Moſen ad Gentes, & ad Chriſtianos non pertinere. Paulus enim & nouum teſt. abrogant ſabbatum, vt palpari poſſit, ſolis Iudæis traditũ eſſe ſabbatum, quibus id rigidum erat præceptum. Iudæis igitur Moſen tuum prædica. Ego Iudæus nõ ſum, Noli igiť mihi cum Moſe moleſtus eſſe. Nam ſi Moſen in vno articulo acceptarem (inquit Paulus Gal.v.) debitor fierem vniuerſæ legis obſeruandæ. Nullus igiť apex in Moſe ad nos pertinet. Hæc ibi Lutherus.

Cõtra quem ſane multo iuſtius expoſtulare, & pro authoritate ve.

Test. contendere poteris, velut cō- tra nouum Manichæi discipulū, q̄ contra Papam, & omnes Catholi- cos, apud quos salua est veteri quo que testaméto sua authoritas, quæ in Ecclesia Catholica semper fuit. Pro qua & asserenda docte, ac co- piose scripserunt pleriq; patres an- tiqui, præsertim vero Tertullianus in libris Quinq; cōtra Martionem Pontinum, & Augustinus in libris xxxiii. contra Faustum Manichæū. Nos certe adhuc hodie Mosen cæ terosq; prophetas, & libros Vete. Test. venerabiliter in Ecclesiis no- stris publice p̄dicamus, legimus, & cantamus, atq; etiam in scriptis nostris, velut authéticos citamus. Quare iniusta & prorsus inanis est tua in nos super his querela. In di- cta Lutheri iam supra a me bona fi de recitata inuehere, si libet, aut in Suermos nouos, quos Lutherus Antinomos vocat. Ipsorum enim

Nouus Manichæi discipulus.

Antinomi

De Canonicæ scripturæ, non nostræ sunt ꝓpositiones istæ. Lex non est digna vt vocetur verbum Dei. Itē, Decalogus pertinet ad prætorium, non ad Ecclesiæ cathedram. Item, Omnes qui cum Moyse agunt, ad diabolum abire oportet. Itē, Ad furcas cū Moyse.

Malignitas in Catholicos.

Nos autem firmiter credimus omnia, quæ tu adeo prolixe, tum ex Augusti. de sacra scriptura, tum de Christo in seq. cap. commemoras, idq; facis præter omnem necessitatem maligne, tanq̃ Papa, & Catholici negent, aut abrogēt (quod ab eis longissime profecto abest) vel scripturis Canonicis, vel ipsi Christo authoritatem, & fidem, nos certe nihil dubitamus, vel de scripturis canonicis, vel de ipso Christo, neq; pluris facimus, aut præponimus (vt inuidiose dicis) Ecclesiæ iudicium verbo Dei, sed rectā scripturarum sanctarum intelligentiā ab Ecclesiæ potius doctoribus, q̃

ab aduersariis,& hæreticis addisci
mus,& de scripturis,quæ nã autẽ
ticæ sint & diuinitus traditæ,eccle
siæ potius,q̃ synagogæ, & hæreti-
corum iudiciũ sequimur,& appro
bamus. Proinde non cõcesserim ti Approba-
bi Christum semel reiicere omniũ tio.
hoĩum approbationem, vt dicis,
vult enim nos hoĩes in ipsum cre-
dere,hoc est, fidẽ habere. Creditis Io.14.
in Deum, inquit, & in me credite,
qs autẽ credit, nisi qui approbat?
Propterea.n.non credunt veteri te
stamento Manichæi, neq; nouo Iu
dæi,ac Turcæ,& Sarraceni,qa nõ
approbãt, Christus igitur nequaq̃
reiicit approbationẽ hoĩum,a qui-
bus exigit vtiq; fidẽ, & incredulos
dãnat,dicẽs,Qui crediderit, & ba Mar,16.
ptizatus fuerit,saluus erit,qui vero
non crediderit,condemnabi.Itẽ,
Non creditis,quia ego in patre,& Io.14.
pater in me est? Alioquin propter
opera credite.Item ad Iudæos ait.

Ioan.5. Eſt q accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi, de me enim ille ſcripſit.

De authoritate ſcripturarum Noui Teſtamenti.

CAPVT III.

DE Euangelio quoq;, & aliis noui Teſtamenti ſcripturis ſuperflue contendis, & ſine cauſa verba multiplicas contra nos, qui nihil authoritati ſcripturarũ noui, ſicut nec vete. Teſtamenti detrahimus, ſed dolemus potius, & reprehẽdimus omnes velut hæreticos, & incredulos, quicunq; contra Euangelium, aut contra vllam noui Teſtamenti ſcripturam male blaterant, & nugant̃. Nos certe non dicimus potiorem, & maiorẽ eſſe Eccleſiæ, q̃ Euangelii, aut Canonicæ cuiuſlibet ſcripturæ authoritatem, ſed tecum vnanimiter credimus, omnẽ

Nõ eſt maior Eccleſiæ, q̃ ſcripturarũ authoritas.

ſcripturam ſacram,ſuam e cœlo & a Spirituſancto (qui vtiq; potior, ac maior eſt, q̃ Eccleſia) habere authoritatem,certitudinem,& infallibilem veritatem,& anathema dicimus omnibus qui aliter ſentiunt. Ipſe enim eſt ſpiritus veritatis Apoſtolis,& Eccleſiæ a Chriſto promiſſus ante eius paſſioné, ac poſt aſcéſionem manifeſte in linguis igneis datus,vt doceret eos omnem veritaté,a quo & Eccleſia habet, quod ab Apoſtolo Paulo dicitur baſis & columna veritatis.Quia datus eſt ei a Chriſto ſpiritus veritatis,vt cũ ipſo maneat in æternum. 1.Timo.3. Ioan.14.

Verbum itaq; S.Augu. Euangelio non credere,&c.non ſic intelligimus,quod maior debeat eſſe Eccleſiæ,q̃ Euangelii authoritas, ſed tecum concedimus libenter, Euangelium habere authoritatem ab eccleſia,non velut ab authore,aut iudice (qué Chriſtum potius, & Spi-

ritu ni sanctũ esse credimus) sed ve luti a teste, & cõmendãte, vt dicis. Quid autẽ aliud est testificari, & cõmendare, q̃ approbare? Iniuste igit̃ reprehendis nos propter approbationem, qui testimonium cõcedis, & cõmendationem. Nisi enim Ecclesia quatuor, quæ habemus, & firmiter credimus, Euangelia approbasset, ac præ aliis, quæ circumferebantur, tanq̃ certa, & autẽtica recepisset, eisque testimonium veritatis phibuisset, nõ sciremus hodie Marci potius, & Lucæ Euãgelium suscipiendum esse, q̃ illud, quod Petri, Thomæ, aut Bartholomæi dicit̃, Quoniam Apostolis, qui Christũ in carne viderunt, atq; audierunt, nõ minus, imo potius credendum putaremus, q̃ aliis discipulis, Quũ autem Ecclesia testificetur, & certiores nos faciat, alia Euangelia, quæ nõ sunt recepta, non vere ab Apostolis ipsis, Petro, Thomã, & Bar-

Quatuor euangelia ab Ecclesia apꝓbata.

tholomæo, sed ementitis titulis ab impostoribus qbuspiam scripta esse, sicut vere a Marco, & Luca ista, quæ habemus scripta sunt, Recte, ac merito deferimus Ecclesiæ authoritati, approbationis honorẽ, sicut facit August. Ipsa enim excellentius habet spiritũ veritatis, q̃ vllus hoĩum. Nulli enim hominum sicut ecclesiæ dictum est, manere apud eum spũm veritatis in æternum. Omnis enim homo mẽdax, Ecclesia vero, quam in fide sibi despondit, & sponsauit Christus dicitur, & est colũna, & firmamentũ veritatis. Nõ habes igit͛, o Bullinger, contra nos Catholicos, sed magis contra Lutherũ, & alios nouarũ sectarum siue autores, siue ꝑpugnatores, iustas asserẽdæ euãgelicæ veritatis, atq; authoritatis scripturarũ noui Test. causas. Nos. n. Catholici oẽs noui Testa. libros pro canonicis, & sacrosanctis habemus, quos

Ecclesię authoritas.

Psal. 115. Ose. 2. 1. Tim. 3.

De Canonicæ ſcripturæ, hactenus tota tenuit Eccleſia, quoſque Concilium Carthaginenſe tertium, &.S.Auguſt.in ſupradicto de Chriſtiana doctrina libro commemorant.

Lutheri de libris noui teſtamenti iudicium.

At Lutherus in ſua in nouum Teſtamentum p̃fatione, & in pleriſq; prologis canonicarum epiſtolarũ atq; Apocalypſis audaciſſimum ſe ſe ſcripturarũ noui Teſtamenti cenſorem, iudicemq; conſtituit, aliisq; Suermeris ad temeraria de ſcripturis ſanctis iudicia, falſasq;, & impias cenſuras licentiæ feneſtram aperuit, atq; audendi anſam præbuit. Hæc enim ipſius, non noſtræ ſunt propoſitiones.

Luth.in p̃fatione noui teſtamẽti.

I. Ea opinio, quod quatuor tantũ ſint Euangelia, totidemq; Euangeliſtæ repudianda eſt.

II. Exterminanda eſt & illa perſuaſio, qua quidam noui teſtamenti libros partiuntur in legales, hiſtoriales, ꝑphetales, & ſapiẽtiales.

III. Caue, ne ex Christo Moysen quendam facias, neue ex Euãgelio legum tabulas.
IIII. Neq; enim Euangelium exigit nostra opera, vt iis iusticiã, atq; salutem consequamur, immo damnat potius omnes humanas vires, solamq; fidem in Christum reqrit.
V. Euangelium non est liber quidam legum, sed tantum commendatio beneficiorũ Christi, quæ percipiunt omnes credentes.
VI. Ex his iam perspicue iudicare poteris de omnibus libris noui testamenti, recteq; discernere, atq; statuere, qui sint præstantissimi.
VII. Epistolæ Pauli, & Petri, tribus Euãgelistis Matthæo, Marco, & Lucæ, quos longe excellũt, præponendæ sunt, Ioannis autem Euãgelium primo habẽdum est loco.
VIII. Epistola ad Hebræos durum habet nodum, q in. vi. & . x. c. simplr abdicat, ac denegat pœni- Luth. in prologis.

tentiam peccatoribus poſt baptiſmum, & in .xii. cap. ait, Eſau quæſiſſe pœnitẽtiam, non tamen inueniſſe, quod eſt contra omnia Euangelia, & contra oẽs Epiſtolas Pauli.

IX. Iſta ad Hebræos Epiſtola, nec Pauli eſt, nec vllius Apoſtoli.

X. Epiſtola Iacobi nullius eſt apoſtoli, quia directe contra Paulum, & omnem aliã ſcripturam tribuit operibus iuſtificationem.

XI. In Apocalypſi varia deſidero, ideo eam neq; Apoſtolicã, neq; propheticam exiſtimo.

XII. Ipſa beatos dicit eos, qui ſeruãt ea quæ in ea ſunt ſcripta. Cum tamen nemo ſciat quidnam ſit, taceo vt ſeruet, atq; tantũdem eſt, ac ſi eam non haberemus.

Hæc, & id genus plura Lutheri, non noſtra, de ſcripturis noui teſtamenti ſunt iudicia.

Iudicium Brũſelſii d' Euang.

De quibus audacius adhuc magiſq; impie iudicauit poſt eũ Otto

Brunfelsius (quē tibi notissimū fu-
isse arbitror) in quodā problema-
te. Is.n.nullā vult scripturam dici
sanctam p̄terq̄ vetus Testamētum.
Ideo non censet inter sanctas scri-
pturas Euāgelium, sed habet illud
pro mera relatiōe Cabalistica, qua
inuicē alius erudit alium. Atq; huc
omnia tendere affirmat, vt Aposto
los hoīes fuisse credamus, & labi
potuisse, atq; ēt pugnātia scripsisse.
Quod sane in plerisq; adeo euidēs
eē dicit, vt cōponi neq; possit neq;
velit, q̄cquid tandem moliat̄ Aug.
Hæc ille. Quæ tu oīa dissimulas, &
interim in Papam, & nos Catholi
cos, qui longe sanctius de scriptu-
ris sentimus, odiose stylū acuis, &
distringis. Cum tñ nihil cōtra nos
faciant, quæ tu de verbi dei, & san
ctarū scripturarū authoritate, vir-
tute, antiquitate, & excellētia, per-
multa deinceps capl̄a, diffuse con
tra persecutores, & contra Ph̄os

De Catholicæ ſcripturæ, commemoras. Proinde nulla nobis ad ea opus reſponſione.

De authoritate Eccleſiæ circa ſcripturas.

CAPVT IIII.

Ioan. 5. Verba Xp̄i

OBiicis nobis illud Chr̄i, Ego vero ab hominibus teſtimonium non accipio. Et mox ita ſubſumis, Eſt autem Eccleſia congregatio hominū, Inde tacite colligis, Chriſtum non accipere teſtimoniū ab Eccleſia, quæ hominum cōgregatio eſt. Et tamen tu ipſe poſt pauca interpoſita verba, concedis intellectu, vt ais, ſano, Euangelium habere ab Eccleſia authoritatem, non quidem vt ab autore, aut iudice, ſed veluti a teſte, & a commendante, ſi ergo Euāgelium ab Eccleſia authoritatem habet, velut a teſte, ꝙ ſit vera, & Apoſtolica prædicatio, Nam ita didicit, inquis, accepitque ab ipſis Chriſti Apoſtolis,

Quinimo

Quinimmò tales testes, & ipsos Christi Apostolos fuisse affirmas, Quomodo igitur constat sibi hoc argumentum tuum?

Consultius autem ageres, si super huiusmodi dictis Christi antiquos consuleres Ecclesiæ Doctores priusq̃ pronunciares. Diligenter inuigilãdum est (inquit Chrysostomus) ne nudis verbis insistamus, Ita hæretici in errorem incidunt, neq; sententiam, neq; audiẽtis habitum inquirẽtes. Nisi enim tempora, locos, auditorẽ, & alia huiusmodi consideremus, multa sequẽtur absurda. Et Augustinus. Neq; sunt natæ (inquit) hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ intelliguntur nõ bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere, & audacter asseritur. Itaq; charissimi, val-

Chryso. In Io. homil. xxxix.

Aug. In Ioan. tract. 18

de caute hæc audire debemus, ad quæ capienda paruuli ſumus, & corde pio, & cum tremore, ſicut ſcriptum eſt. Hanc tenentes regu-lam ſanitatis, vt quod ſecundum fidem, qua imbuti ſumus intelli-gere valuerimus, tãq̃ de cibo gau deamus, Quod autem ſecundum ſanam fidei regulam intelligere non poterimus, dubitationem au feramus, intelligentiam differa-mus. Hoc eſt, vt etiam ſi quid ſit neſcimus, bonum tamē & verum eſſe minime dubitemus.

Augu. ad-monitio. Si hãc vos Aug. admonitionē animaduerteretis o Bullinger in ſcripturarū interpretatione, non eſſent hodie in ſectis veſtris tam multa noua aut male renouata cō tra Eccleſiā, & antiquam fidei re-gulam dogmata puerſitatis, ſed cogitaretis, aut diceretis humili-ter cū Aug. ſuſcepimus tractanda diuina nos hōīes, ſpiritalia carna

les, & æterna mortales, longe sit a nobis vana p̃sumptio, si volumus sani in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, colũna, & firmamentum veritatis.

Illud igit̃ verbũ Christi, Ego ab hoĩbus testimoniũ non accipio, lõge aliter exponunt, atq; intelligunt sacri Doct. nostri, q̃ tu facis, Tex. Euãgelii sic habet, Vos misistis ad Ioãnem, & testimoniũ perhibuit veritati, Ego ãt nõ ab hoĩbus testimoniũ accipio, sed hæc dico vt vos salui sitis. Ad hæc sic ait D. Cyril. Nõ q̃si deiectã Ioannis vocẽ negligit, neq; testimoniũ illius tanq̃ inutile repellit, sed q̃a Iudæorum inobedientiæ se opponit, ad maiora necessario digniora q; scandit. &c. Expositio verborum Christi.

Rupertus vero Tuitensis quõdam Abbas sic ait in p̃sona Christi. Notate quod dico q̃a testimonium ego ab hoĩbus nõ accipio.

Quid enim? Nunquid hoc dico, ꝙ velim claudere ora hominum teſtimonium mihi perhibētium? Nūquid ergo aſpernet angelum meum ad hoc miſſum ante faciē meam, vt teſtimonio ſuo præpa‑ ret viam meam? Non eſt ita, ſed diligenter animaduertite quæ di‑ co, Non dico, quia teſtimonium hominis, vel per homines perhi‑ bitum non accipio, ſed teſtimoni um ab hominibus non accipio. Nam teſtimoniū bonorum & ve‑ racium hominum, nō ab ipſis ho minibus, ſed a Deo eſt, & per ho‑ mines quidem perhibitum, ſed Dei teſtimoniū eſt. Quid eſt enim ab hominibus, vel ſecundum ho mines teſtimonium accipere, niſi laudem, quæ non ex Deo profe‑ cta, ſed ex hominibus nata, & cō‑ flata eſt, q̄rere? &c. Reliquorum expoſitiones hic breuitatis gratia omitto. Certum ſane eſt, Chriſtū

Teſtimoni um ab ho minibus.

Ioannis testimonium nequaq̃ re- Io.1.
pulisse. De quo sic scriptũ est. Hic
venit in testimonium, vt testimo-
nium perhiberet de lumine, vt o-
mnes crederent per illum. Nec
Moysi, aliorumq; Prophetarũ re
iecit testimonia. De q̃bus ait Apo
stolis, Quoniam necesse est imple Luc.14.
ri omnia, quæ scripta sunt in lege
Moysi, & Prophetis, & Psalmis
de me. Quin etiam Martyres græ
ce à testimonio dicti sunt. Sic &
Ecclesia in cãticis, & hymnis de
Christo testimonium perhibet, E-
iusmodi autem testimonia, nõ ab
hominibus, aut secundum homi-
nes sunt, sed a Spiritusancto qui
Deus est. De quo ait ipse Christus
dominus ad discipulos suos. Nõ Math.10.
enim vos estis qui loquimini, sed
spiritus patris vestri qui loquitur
in vobis. Item. Ille suggeret vobis Io.14.
omnia quæcunq; dixero vobis.
Item, Dabo vobis os, & sapienti- Luc.21.

am, cui non poterunt resistere omnes aduersarii vestri.

Ecclesię circa scripturas autoritas.

Io. 14.

Ecclesiæ igitur testimonia de Christo, & eius Euangelio, nō ab hominibus, aut secundum homines sunt, sed a Deo Spiritusancto qui datus est ei, vt doceat ipsam omnem veritatem. Neq; enim solis Apostolis ꝓmissus, aut datus fuit. Ait enim de eo dominus, vt maneat vobiscum in æternum. Non igitur contemnēda, aut reiicienda est Ecclesiæ autoritas circa scripturas, sed magnifacienda prorsus, & velut sacra Ancora (quod dici solet) habenda, ad quam necessario confugimus, velut ad columnam, & firmamentum veritatis, vbicunque de scripturarum vel approbatione, & receptione, vel recta expositione & intelligentia oritur quæstio. Quisquis autem superbit, ac propriæ innititur prudentiæ, incidit

Prouer. 5.

1. Tim. 1.

in laqueos Diaboli, & relicta Ecclesiæ Ancora naufragium circa fidem facit. Vnde enim orti sunt hæretici, nisi ex cõtemptu authoritatis Ecclesiæ?

Si Lutherus, aut quiuis alius Ecclesiæ desertor hostis, & oppugnator, qui præter scripturam nihil vult admittere, aut pro authentico cognoscere, resisteret tibi in faciem, ac diceret. Nego Moysen scripsisse quinque libros, aut Pentateuchon. Quid responderes, quum id ex scriptura Canonica probare non possis? Quid si negaret quatuor Euangelia, quæ habemus, a Mathæo, Marco, Luca, & Ioanne scripta, aut ædita esse, Qua tu id scriptura probares? Si libros Iosue, Iudicum, & Regum Apocryphos, & incerti authoris esse diceret. Qua quæso

Ad scripturas pernecessaria est Ecclesię autoritas.

ſcriptura eos Canonicos & certi autoris eſſe probares? Si librum Iob ex canone reiiceret, tanq̃ apocryphum, aut ab homine Gentili ſcriptum. Qua tu ſcriptura cõuinceres illum vel autéticum eſſe vel a Moyſe, non a Gentili homine ſcriptum, atq; a Iudæis primum poſtea etiam a Chriſtianis in canone receptum eſſe?

Augu. de hæreſibus. c.30.

Item ſi ſacratiſſimũ Lucæ Euãgeliũ reiiceret, ſicut Alogiani (teſte S. Aug.) reiecerunt Euangelium Ioannis, qua poſſis oſtendere ſcriptura, vel hoc q̃d habemus, Euangelium a Luca, non ab alio ſcriptum eſſe, vel recipiendũ potius eſſe, q̃ Euangelium Bartholomæi Apoſtoli (de quo ſic refert antiquiſſimus ſcriptor S. Dionyſius S. Pauli diſcipulus, in myſtica Theologia. Sic itaq; diuinus (inqt) Bartholomæus ait, & plurimam Theologiam eſſe, & mini-

Dionyſius

mam, Euangeliumq; & latum & magnum rursusq; concisum) aut Nicodemi, de quo crebra, & honorifica in Euangelio probatissimo Ioannis fit mentio, sub cuius nomine adhuc hodie circumfert quoddam a nescio quo scriptum Euangelium? Si ergo diceret, Bartholomæi potius q̃ Lucæ approbandum est Euangelium, quia Lucas non fuit Apostolus vnus ex duodecim sicut fuit Bartholomæus, qua eum confutares (rogo) scriptura? Si diceres, ex titulo cõuinci, hoc quod habemus, Lucæ Euãgelium esse, & ille replicaret, incertum esse, & inualidum ex solo titulo argumentum, quia fictus & suppositius posset esse titulus, qualis est & aliorum Euangeliorum apocryphorum (quæ in Decretis ex Gelasio Papa recensentur) titulus ementitus Petri, Andreæ, Nicodemi, &c. Quid super

In decretis dist. 15. c. sancta Ro.

eſſet tibi ad effugiendum per ſcri-
1.Cor.8. pturas? Si allegares illud ad Co-
rinthios dictum Pauli. Miſimus
etiam cum illo fratrem noſtrum,
cuius laus eſt in Euangelio per o-
mnes eccleſias, Ille vero ad hoc
reſponderet, vel non conuinci ex
hoc Pauli loco, hoc quod ſub no
mine Lucæ habemus Euangeliũ,
vere ipſius Lucæ eſſe. Vel negaret
Act.11. hunc, quem Paulus ibi fratrem
ſuum vocat, Lucam & non alium
eſſe diſcipulum domini, quum
eo tempore omnes Chriſti diſci-
puli vocati fuerint fratres, & An-
tiochiæ primum dicti ſint Chri-
ſtiani. Vel concedens tibi, vere
Lucam in hoc Pauli loco intelli-
gi, diceret, ex eo tamen probari
non poſſe, hoc Euágelium (quod
nos Lucæ, aut ſecundum Lucam
dicimus) pro autentico potius,
q̃ illud quod Petri, aut Nicode-
mi Euangelium dicitur, haben-

dũm esse. Quãdoquidem in Euangelio longe maior est laus Petri, & crebrior Nicodemi, q̃ Lucæ, cuius nulla prorsus, præter nudum titulum, in vllo mentio fit Euangelio. Quid haberes amplius ex scripturis, o Bullinger, quo sic proteruienti os obturares, aut calamum obstrueres?

Cumq; tam diligẽs & acer scripturarum Canonicarum assertor zelo inconsiderato, & non secundum sciẽtiam esse videaris, vt dicere ausis, grandem esse impietatẽ superbiam plane luciferianicam, sentire, aut affirmare, quod Ecclesiæ approbatione egeant scripturæ, merito reprehensibilis, & iniquus iudex, atq; acceptor p̃sonarũ videri poteris. Quid ita inquies? Dicã. Quia Papam, & nos Catholicos vniuersos criminaris ac damnas, propter Ecclesiæ autoritatem quam confitemur, & asseri-

mus, abſq; omni ſcripturarum de trimento, & iniuria. Lutherum ve ro laudas, & extollis, tanq̃ virum magnanimum, & in religione ve ra reſtauranda excellentiſſimum, optimum, & orthodoxum. Cum non ignores q̃ falſum, & impium ſit eius de ſcripturis Moſi excellẽ tiſſimi omniũ Prophetæ (q̃ egre gie ex ſcripturis probat S. Tho. Aquinas) iudiciũ, à me ſupra ex quodam ſermone eius recitatũ. Et theutonice quoque legiſti iam pridem q̃ audax & temeraria ſit eius ſentẽtia de quatuor noui Teſtamẽti libris, quos ab aliis velut Apocryphos ſegregauit. Inter quos & Ioannis ſacratiſſimã non veretur numerare Apocalypſim, quod præterea S. Iacobi epiſtolã cõtemptim ſtramineam, ad alias collatã Luthe. in prologo Teuth. noui Teſtamenti vocare non erubuerit. Deniq; quod Lucæ quoq;

S. Tho. In ſecunda ſecundæ. q. 174. art. 4

Euágelium eleuare, ac suggillare in publico ad plebē sermone non horruerit.

Eleuádum (inquit) nobis est, quod Lucas rursum ita sonare sinit, quasi iustitia ex operibus veniat. Id enim Lucæ potissimum in more est. Quare vndiqꝫ sic in Luca textus sonat, quasi iustitia ex operibus manet, vt nuper audiuistis. Dimittite & dimittetur vobis, facite vobis amicos de iniusto Mámona. Et infra. Nam diuus (inquit) Lucas plus ad externa opera, & indicationem, q̃ ad fidem vrget, & multo magis ad externā rem, & conuersationem sonat, q̃ ad Euangelion, & internam fidē. Hæc autem sententia Lucæ, maxime repugnat Lutheri de iustificatione sentētiæ. Quum igitur hæc non te lateant, o Bullinger, nec ignores, q̃ absurde & impie Otto Brunfelsius scripserit, Euágelium

Luthe. I sermo. d' pharisęo & de publicano in templo orantibus.

De Canonicæ scripturæ, non recensendũ esse inter sanctas scripturas, sed esse meram quandam relationem Cabalisticam, & Apostolos, vt homines sæpe pugnantia scripsisse, quæ frustra concordare conatus fuerit S. Augu. Nonne, cum tam impia dissimules, tacitusq; prætereas, iniquus es personarum acceptor? Rectius itaq; faceres, si nobiscum, & scripturis & Ecclesiæ suam assereres, atq; illæsam seruares autoritatẽ. Nam sublata, aut reiecta Ecclesiæ autoritate, in summo foret periculo scripturarum autoritas.

De Ecclesiæ autoritate citra scripturas. CAPVT V.

TV vero Bullinger, post longam, ac variam de persecutoribus deq; Philosophis, & de Christianis doctoribus comme-

moratam a te hiſtoriam (de qua ſane non eſt inter nos & vos contentio) in.xii.capitulo ad contentioſam redis diſputationem, Qua id præcipue intendis, ſcripturam Canonicam, per omnia perfecte abſolutam omnia continere, quæ veræ pietatis ſunt, adeo vt poſt illam pietatis ſtudioſo nullis opus ſit traditionibus humanis. Et hác eandem ſententiam ſubinde repetis creberrime, Vellem equidem libenter breuibus abſoluere hanc diſceptationem, ſi poſſem, quia aliæ me vrgent curæ nunc propter longinquam, ad quam ineundam euocor, non ſolum profectionem, verum etiam tranſmigrationem. Sed video rem adeo copioſe, ac fuſe a te tractatam, vt iuſta reſponſio paucis a me abſolui non poſſit, Studebo nihilominus breuitati, quantum potero. Dixi ſupra, ſcripturis

De Canonicæ ſcripturæ,
Canonicis nos nequaq̃ detrahe-
re,ſed ſaluã eis velle in omnibus
conſeruatam autoritatem, quam
a Spirituſancto ipſas accepiſſe,&
perpetuo habere credimus.

Volumus nihilo ſecius Eccle-
ſiæ quoq; ſuam permanere ratam
ac inuiolatam autoritatē,ſine qua
ſcripturarum autoritas in multis
periclitaretur,atq; fluctuaret,& la
baſceret. Quod ſane non paucis
oſtendimus iam ſupra exemplis,
Quibis nunc alia nõnulla ad ma-
iorem rei euidentiam ſuperaddã.

Diſcepta-tio de Coruo qui fuit in Arca Noæ.

Etenim videmus alicubi textũ
hebraicum aliter habere, q̃ habēt
in Græco.lxxii. interpretes, & in
latino textus noſtrarum eccleſia-
rum. Verbi gratia. Gen.viii.cap.
De coruo, quem ex arca emiſerat
Noe explorandi gratia,legunt o-
mnes Iudæi, ꝙ exiens reuerteba-
tur, quos & noui in ſectis inter-
pretes veſtri Lutherus,Pellicanus
Munſterus

Musterus,&c.sequuntur, At.lxx. interpretes, omnesque Doctores catholici,tam Græci,q̃ Latini, tũ vetusti,tum neoterici, legunt contrarium, nempe ꝙ exiens non reuertebatur donec siccarent aquæ super terram. Quibus ergo putas potius credendum esse? Num Iudæis hostibus Christi, aut sectarũ propugnatoribus hostibusq; Ecclesiæ Catholicæ? Hoc tu forte responderis, sed Catholicorum nemo est,qui non potius credat sanctis & antiquis Doctoribus nostris vna cum.lxx. Interpretibus, quibus longe iustius,certiusq; tribuitur Spiritussanctus, per quem scripserunt,q̃ Iudæis, aut hæreticis,præsertim quũ & historiæ series,nostræ potius, q̃ Iudæorũ lectioni consonet, si enim reuersus fuisset Coruus, non fuisset opus emittere post eum Columbam. S. Ambrosius mysterii quoq; ratio- Ambro. de Noe, & arca.ca.17.

nem addit, dicens. Deniq; egreſſus coruus non reuertitur ad iuſtum, quia fugitans culpa omnis æquitatis, nec probitati videtur & iuſtitiæ conuenire.

Diuerſitas textu noſtro in Hebraico. 2. Tim. 3.

Videmus præterea quædã ab Apoſtolo Paulo ex vet. teſt. allegari, & in noſtris textibus haberi, quæ in hebraico textu non habentur, Verbi grã, in epiſtola ad Ro. cap. 3. allegat multos verſiculos ex pſal. 13. Qui apud hebræos cernuntur omiſſi, Et in poſteriore ad Timotheum epiſtola ſic ait cõtra hæreticos. Quemadmodum autẽ Iãnes, & Mãbres reſtiterũt Moyſi, ita & hi reſiſtunt veritati. Quid ergo dicemus hic? Nũqd Iudæorum bibliis potius credendũ eſſe putabimus, q̃ Paulo Apoſtolo? Hoc lõge abſit a Catholicis. Scio quidẽ, quid de priore loco ex epiſtola ad Ro. citato, reſponderit ſacræ virgini Euſtochio S. Hiero-

nymus in prologo suo super librum. xvi. cõmentariorum suorũ in Esaiam, sed alibi ostendi, eum isti quæstioni (salua eius gloria & honore) non satisfecisse.

De posteriori vero loco, nempe de Iamnes & Mãbres, nescio si vspiam Hieronymus mouerit quæstionẽ. S. Ambrosius ait, hoc exemplũ de Apocryphis esse sumptum, Chrysostomus autem vel ex traditione seniorum, vel ex reuelatione Spiritussancti, Theophylactus ei consentiens ait sic, Magi quidẽ hi extitere tẽporibus Moysi. Veruntamẽ vnde istorum nomina accepit Apostolus, cũ in sacris literis nullibi exprimant? Nimirũ vel ex auditu acceperat, vel Spũssancti reuelatione cognouit, Par. n. erat, vt Paulo eẽnt hæc nõ incognita. Quum autẽ tu ipse, Bullinger, ex Eusebio ꝓbaueris, Moysen oĩbus aliis scriptoribus Iamnes & Mambres.

antiquiorem fuiſſe, quem hic nobis oſtendis ſcriptorem, ex quo Paulus iſta tranſſumpſerit nomina, quandoquidem vos patrum traditiones valere non ſinitis?

III. Diuerſa ꝓlatio nominũ propriorum.

Rurſus magnam videmus diuerſitatem in propriorum nominum expreſſiõe inter nos, & vos. Non enim ſicut & Apoſtoli fecerũt, exprimimus nomina ſicut expreſſerunt ea .lxx. Interpretes, atq; etiã in ſua tranſlatione latina Hierony. verbi gratia, Dicimus Eua, Noæ, Cham, Iudas, Ieſus aut Ioſue, Samſon, Sedechias, Nabuchodonoſor, Cyrus, &c. Vos autem in nouis tranſlationibus veſtris, ſpreto Eccleſiæ antiquiſſimo vſu, potius cũ Iudæis Chriſti blaſphematoribus dicitis, Heua, ſeu Haua, Noah, Ham, Iehuda, Iehoſchua, Simſon, Zidkia, Nebucadnezar, Koreſch, &c. Quid ergo? Nunquid æquum cenſes, vt nos

relicto Ecclesiæ vsu, Iudaicā iam tandem, post tot secula cōtra .lxx. Interpretum, & Apostolorum cō suetudinem, recipiamus prolatio nem? Iudica vt lubet, Catholicis hoc nunq̄ persuaseris.

Neq; item persuadebis nobis, vt Psalmos iuxta Iudæorum potius, q̄ veterum Doctorum, & Ecclesiæ assignatos numeros cōmemoremus, aut alligemus, sicut vos facere soletis in Papæ, & Catholicorum despectum, Eiusmodi enim nouitas, numerorū q; mutatio, non solū conturbat simplices, verum etiam eruditos, qui apud omnes Ecclesiæ Doctores, etiam apud vetustissimos, reperiunt eos numeros psalmorū, quibus adhuc hodie Catholica vtit Ecclesia.

IIII. Diuersitas i numeris Psalmorū

Quid insuper dicemus de diuersitate nouarum translationum sacræ scripturæ, quibus non no

V. Diuersitas in translationib' nouis.

ſtros tantum, ſed & veſtros, grauiter conturbatis, dum vnus ſic, alius ſic interpretamini textũ ex Hebræo, non ſolũ aliter q̃ nos in latina tranſlatione hactenus per tot ſecula ſine hæſitatiõe legimus verũ etiam inter vos ipſos, per ſuperbiam, philautiam, inuidiã, & æmulationẽ (dũ alter altero doctior vult videri) multa diuerſitate diſſentitis. Etẽ alibi oſtẽdi, q̃ varia ſit inter vos ipſos in tranſlationib' veſtris nouis diuerſitas, Hic breuitatis gr̃a ex vno tantum pſalterii loco referã exẽplũ veſtræ diuerſitatis, q̃d iã antea reꝑbaui.

Etenim in Pſalmo, quem nos cix. vos autem .cx. numeratis, Verſus quartus, quẽ nos ita legimus, Tecũ principium in die virtutis tuæ in ſplendoribus ſanctorum, ex vtero ante luciferum genui te. A veſtris multa varietate vertit. Sic.n. in Theutonico vertit Luth.

I. Post victoriam tuam offeret tibi spontanee populus tuus in sancto decore, filii tui nascentur tibi sicut ros ex aurora. Pomeranus vero, quem Lutherus omnibus præfert, nostro magis q̃ Lutheri sui consonans textui sic habet.

II. Tecũ principatus in die virtutis tuæ, in splẽdoribus sanctorũ tuorũ, ex vtero ante luciferum genui te. Pellicanus vero vester in priori æditione sua sic.

III. Populus tuus oblationes liberales in die virtutis tuæ in decoribus sanctitatis, ex vtero auroræ tibi ros generationis tuæ. Felinus vero (is Bucerus est) quem Pellicanus præ omnibus aliis cõmendat, sic.

IIII. Populus tuus aderit spõtaneus, in die quo virtutẽ tuã declarabis, in vrbe sancto splẽdore insigni, vt ros matutinus aderit ab vtero iuuentutis tuæ.

V. Münsterus vero vester, quem & Lutherus in hebraicis magni facit, sic.

VI. Populus tuus spontanearum est (voluntatum) in die exercitus tui, in magnificentiis sanctitatis, ab vtero auroræ est tibi ros natiuitatis tuæ.

VII. Zuinglius autem tuus sic. Populus autem tuus in die triumphi tui, vota offeret cum sancta pompa, ros enim natiuitatis tuæ ex vtero auroræ est.

Pellicanus Quem vero ex iis quinque aut sex Rabinis vestris potissimum sequeris, o Bullinger? Certe Pellicanus (qui Tigurinis familiarissime notus est) in posteriori editione sua, nostrum potius textũ amplexus est. Quinimo profitetur palã in præfatione sua super Psalteriũ. Eo se tandem studio, & iudicio processisse, vt antea hac nũq̃ tam diligenter sensum Interpretis ex-

penderit cum dialectis ac tropis hebraicis. Quem & tanta dexteritate, ac eruditione, & fide, hebraico, quo ad sensum cócordare deprehenderit, vt eruditissimum pariterq; piissimum, & vere prophetali spiritu prædítum fuisse nõ dubitet. Quid tu Bullinger ad hæc dicturus sis, libenter profecto audiam.

Interim & aliud proponam tibi ex tuis Rabinis nouis exemplũ diuersitatis, breuissime (quantum potero) ex vnius Esaiæ capitulo primo, vbi textus nostri Hieronymi sic habet. Confundentur enim ab idolis quibus sacrificauerunt, & erubescetis super hortis quos elegeratis, Erunt enim quasi Terebinthus defluentibus foliis, & velut hortus sine aqua. Omittã hic Vuittembergensium, atq; Argentoratensium translationes, breuitatis gratia, Referam dũtaxat quã

Diuersitas circa textũ Esaiæ.

tuor tibi notiſſimorum verſiones, Quarũ prima ſit Oecolampadii, cuius in Eſaiam expoſitionẽ tanti fecit Zuinglius, vt qđ ad ſenſum attinet, & ſacrarum literarum collationem, dixerit, nullum vnquã opus exiiſſe a quopiã, quod æqui us poſſit Cornucopiæ appellari. Oecolampadii itaque verſio ſic habet.

I. Quoniam confundẽt a tiliis, quibus oblectati vos eſtis, & erubeſcetis ab hortis quos elegiſtis. Quando eritis ſicut tilia defluentibus foliis eius, & ſicut hortus, cui aqua non (eſt) ei. Zuinglius vero poſt illum ſic vertit.

II. Quod niſi quercuum vos pudeat, quibus delectati eſtis, & hortorum quos elegiſtis, eritis ſicut quercus, cuius folia defluunt, & ſicut hortus quem nulla irrigat aqua. Pellicanus vero conformior Oecolampadio, ſic.

III. Confundentur enim a filiis quas desiderastis, & erubescetis super hortis quos elegeratis, quũ fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua. Post Pellica. Tiguri quoq; suã edidit translationem Munsterus, qui hunc locum sic vertit.

IIII. Quoniam confundent propter deos, quos habere desiderastis, & ignominia afficiemini propter hortos (lucorum) quos elegistis, Quoniã eritis sicut arbor, cuius foliũ marcescit, & sicut hortus qui non habet aquas.

Quid volunt sibi tam multæ, ac diuersæ translationes in vno fere loco & tempore a tuis, Bullinger, æditæ? Quam tu eligis, ac cæteris præfers? An & tu nouam iis super addidisti, aut iam adhuc superadditurus es? Quod si omnium translationes, quæ in diuersis locis intra hos. xx. annos editæ

Nouarum trãslationũ numerositas.

sunt, in numerum computentur, plures profecto inuenies, q̃ antea fuerint æditæ intra M. & D CCC. annos. Tot enim, atque etiam paulo plures computantur anni vsq; ad tempus primæ translationis, quæ Alexãdriæ in Aegypto a. lxxii. Interpretibus ex hebræo in græcum facta est.

Iustinus in Apologetico. Ireneus li. 3. c. 24. Aug. de ciuitate dei. lib. 18. ca. 42.

Quanta vero est, obsecro, inter illos antiquos, & vos nouos interpretes differentia? De illis referunt ꝓbatissimi autores Iustinus martyr, Irenæus, & August. (quorum dicta alibi commemoraui) q̄ separati cellulis (ita enim eorũ fidem explorare voluit Rex Ptolomæus) tãto verborum consensu interpretati sint singuli, vt in nullo verbo quod idem significaret, & tantundem valeret, vel in verborum ordine, alter ab altero discreparet, sed tanq̃ si vnus esset interpres, ita quod omnes interꝑ

pretati sunt, vnum fuerit. Quanta vero sit inter vos nouos interpretes diuersitas, ex iam dictis clare patet. Quare necessario permanemus circa antiquam translationẽ nostram, quam Ecclesia tot seculis receptã publice approbauit. Ne per varietates vestras efficiamur sicut paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris. Sicut fideliter præmonet vos Apostolus. Ephe. 4.

Video enim Lutherum, qui Ecclesiam Dei suis translationibus grauissime turbauit, nunc in duobus aduersum Iudæos libellis suis Theutonicis, longe alterius esse, q̃ antea fuit, sentẽtiæ. Et qui hactenus in suis æditionibus, vna post aliam, multa mutauit, vt inconstantissimus est in omnibus viis suis, nunc tandem publice fa

Lutheri libri duo cõtra Iudæos.

tetur, se in multis interpretando errasse. Addit vero Hieronymum quoq; sæpe errasse, atq; etiam sanctem Pagninum, & Munsterum, quod Rabinorum glossis nimiũ crediderint, se ipsum quoq; nimium tribuisse eorum interpretationi. Et qui tam secure tot annis cõtra antiquum Ecclesiæ textũ Germaniæ populis suá in multis exemplarium milibus translationẽ obtrusit, nunc Iudæorum factus inimicus, sero fatetur turpitudinem propriam, quod oporteat ipsu; reuocare velut erronea multa, quæ pro veris antea tradidit. Quod & aliis Hebræistis (vt vocat) qui nouas ediderunt translationes, contigisse non inaniter putat. Mihi profecto nunq̃ placuit ista nouitas horum Hebræistarũ, qui Rabinorum potius, q̃ Ecclesiæ Doctorum expositionibus vsi sunt.

Quare libenter approbo nouissimam hanc Lutheri sententiam, quã hoc anno. 1543. nuper euulgauit. Nempe vetus Testamentũ præcipue ad Messiam, & fidem nostrã tendere, ac testificari, Quisquis illud non sic intelligit, is nõ vere ipsum habet, Ideo Moyses & scriptura Iudæis nostri temporis incognita est, nec vere apud eos est Moyses antiquus, q utiq; vult Messiæ testis esse. Cum igitur Iudæi Messiam tam scelerate tractent, impossibile est, inquit, eos Moysen vel in vno versu recte intelligere, Vult ergo Lutherus, vt Hebraica Biblia purgetur ab Hebræistis Christianis, qui Messiæ habent intellectum, sicut ait Apostolus. 1. Cor. 2. Nos autem sensum Christi habemus, Iudæis vero fidẽdum non esse, quin ii iam 1500. annis Bibliam corruperint punctis, distinctionibus, &

Corrupta a Iudæis Biblia.

De Canonicæ scripturæ, coniugationibus, constructionibus, significationibus, vt eá Messiæ, fideiq; nostræ, & nouo testamento contrariam facerent, idq; magno ac furioso studio fecerint, nam & punctorum additionem ait humanam esse adinuétionem, quibus Moyses & Prophetæ vsi non fuerint.

Nõ eẽ credendũ nouis translatoribus.

Ex his igitur & ego concludo iam, Vobis hebræistis, & nouis translatoribus nihil contra antiquum Ecclesiæ textum, & sanctorum patrum expositionem credédum esse in omnibus nouitatibus vestris, Quia spiritus veritatis apud Ecclesiam, non apud Ecclesiæ hostes manet in æternũ. Vnde iam perspicuum, ac manifestũ esse arbitror, q̃ necessaria nobis sit Ecclesiæ autoritas cõtra prophanas nouitates vestras, dũ nouos textus scripturæ, nouasq; expositiones vsq; adeo diuersas, & instabiles

biles nobis obtruditis,Quemad-
modum & cõtra omnes hæreses
semper ad Ecclesiæ autoritatem
Catholici confugerunt; Quod &
Tertullianus consuluit,ne hæreti
ci ad vllam de scripturis disputa
tionem admittantur,vti recitaui-
mus supra.Aequitatis igitur & ra
tionis iudicio sincero , & ab affe-
ctibus libero facile deprehendere
potes,quanto sit tutius conscien-
tiis nostris permanere iuxta Ec-
clesiæ approbationem in lectio-
ne scripturarũ antiqua , q̃ leuiter
ab vna translatione noua ad aliã
properare , & Iudaicis Rabinis
plus tribuere in scripturarum in-
telligẽtia,q̃ Ecclesiæ Doctoribus.
Nec melior est hac in re hæretico
rum,q̃ Iudæorum causa,imo lon
ge deterior.Quia multo remissius
erit in iudicio Iudæis , q̃ hæreti-
cis,Quandoquidẽ melius est (vt
ait Petrus Apostolus)non cogno 2.Pet.2.

ſcere viam iuſtitiæ,q̃ poſt agnitio
nem retrorſum conuerti.

Multa credimus, q̃ non ſunt ſcripta.

Quod ſi perſtiteris in tua contra Eccleſiam Ro.& Catholicam ſentẽtia, vt citra, aut extra ſcripturã, nihil velis admittere aut agnoſcere quod ad verã pietatem pertineat, multos profecto reiicies articulos fidei noſtræ, quos ſumma cũ pietate aſſerimus, a ſanctis patribus nobis traditos. Quorum multos contra Vuiclephum commemorat Vnidefordus Anglus, multos cõtra Taboritas magiſter Ioãnes Pezibram Bohemus, multos noſtri cõtra Lutherum, & ego nonnullos contra Melanchthonẽ in Philippica Quinta. De quibus nondum reſpõdit (quod ſciam) Philippus, q̃q̃ ad ipſius petitionem tradidi ei Vuormaciæ ante biẽnium exemplar, & quidem amice, propter inſtans tunc de concordia colloquiũ. Inter quos

ſane præcipuus erat de trinitate perſonarum in vna deitatis eſſentia, De quo ſane a te quoq; reſpōderi velim. Scriptura enim nuſq̃ dicit tres perſonas, nuſq̃ eſſentiā, nuſq̃ trinitatem, De Chriſto inſup multa pie credim⁹, q̄ nō explicat Canonica ſcriptura. Verbi gratia.

I. Chriſtum eſſe homouſion, ſeu conſubſtantialem Deo patri, contra Arrianos.

II. Chriſtum eſſe vnigenitum virginis Mariæ filiū, cōtra Heluidiū

III. Chriſtū vnius eē perſonæ & duarū naturarū, contra Neſtoriū.

IIII. Chriſtū duas hēre volūtates i vna pſona, cōtra Monothelitas

V. Chriſtum habere præter diuinum ſpiritum rationalem quoq; animam, contra Apollinaré, &c.

Hæc exēpli & breuitatis cā ſufficiát, q̄ ab Eccl'ia edocti firmiter credimus & pie aſſerimus, licet in ſcripturis nō ſint exp̄ſſe cōp̄héſa.

De Canonicæ ſcripturæ,
De vero Dei cultu interno
& externo,

CAPVT VI.

QVis neſciat (inquis) omnia ea, quæ de ſtudio Dei, de fide, deq; charitate in Deum, & proximum, id eſt, de officiis vitæ & pietatis, item de integritate & ſanctimonia vitæ, ſcire refert, literis cõprehẽſa eſſe Canonicis? Quod ſi dubitas adhuc, audi dicentem Moſen, Et nũc Iſrael audi ſtatuta & iudicia q̃ ego doceo vos &c. Ad hæc iam ſupra reſponſum eſt, non omnia eſſe in ſcripturis comprehenſa, ſaltem expreſſe.

Deut.4.

Tu vero Bullinger fallaciter & inſidioſe loqui videris, dum oĩa cõprehenſa dicis, Populus enim intelligit per hoc, omnia expreſſe poſita, Et ea ratione tu quoque reiicis aliquot ſacramenta nouæ legis, vtpote Confirmationẽ, Ordinem, Extremam vnctionem, &

Inſidioſa locutio.

multa alia quæ tot seculis pie cre-
dit Ecclesia. Qualia sunt Missæ sa-
crificium, purgatorium, sanctorũ
inuocatio, Horæ Canonicæ, Mo-
nastica instituta, &c. Dicis enim
hæc in scripturis nõ esse compre-
hensa. At siquis tibi obiiciat te
quoq; multa credere, quæ nõ sint
in Canonicis comprehensa scri-
pturis, verbi gratia, Tres esse pso-
nas in vna essentia deitatis, Chri-
stum esse homousion patri, Spiri-
tum sanctum ab vtroq; procedere
&c. Hic tu mox dices, hæc impli-
cite, non explicite comprehensa
esse, idq; satis est credenti, At nos
longe copiosius possumus ex scri-
pturis probare, ꝙ in eis implici-
te comprehendantur Missæ sacri-
ficium, Purgatorium, vota mona-
stica &c. q̃ probare queas tu per
scripturas, ꝙ tres in vna deitate
debeant dici tres personæ potius
q̃ tres viri, aut tres substantiæ, aut

ꝙ verbum sit persona, &c. Cur er go reiicis nostra, quæ nõ sunt ex= presse ĩ scripturis cõprehẽsa. Q ñ tu pariter nobiscũ multa alia cre= dis & asseris, q̃ similiter non sunt exp̃sse in scripturis cõprehensa?

Multa sũt abrogata, quæ in scri pturis præ cepta, sunt ad literá.

Et econtra, multa nobiscũ ab= rogas q̃ sunt expresse in scripturis cõprehensa. Nam & tu carne ve= sceris suilla, lepore, piscibus non squamatis, sanguine itẽ & suffoca to quæ sunt expresse in scripturis interdicta, Abrogas sabbatũ, q̃d & seuerissime & sæpissime in scri= pturis expresse præceptũ est, Co= lis aũt pro eo Diẽ dominicũ, de quo ne iota quidẽ in scripturis p̃= ceptum est. Quã, rogo autoritate aut ratione sic facis, si ecclesiæ tra ditionẽ autoritatẽq; despicis? Vn de scire queas, quid in scripturis vet. test. seruãdũ. q̃d abrogãdum sit Christianis, si nõ doceat te ma ter Ecclesia, & sanctorũ patrũ tra

ditio? Quid iactitas? verbum dñi manet in æternũ, Cũ tu ipse manifeste abroges verbũ dñi, q̃d toties in scripturis ad literã p̃cipit coli sabbatũ? Vbi p̄hibet Christus, aut Pau. coli sabbatũ? Aut vbi p̃cipit pro eo coli diẽ dñicũ? Nõne primi ex Iudæis Christiani, q̄ procul dubio optimi ac nobis longe sanctiores fuerũt, nõ solũ sabbatum, sed & alia veteris legis instituta sancte custodierunt? Ita enim ait Sanctus Iacobus ad Paulũ Apostolum Hierosolymis. Vides frater, quot millia sunt in Iudæis q̃ crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse. Et post pauca. Et scient (inquit) omnes quia quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. Sed & Paulus ipse, uocatos ad se Iudæos Romæ, sic allocutus est.

Act. 21.

Act. 28.

Ego viri fratres nihil aduersus plebem faciens, aut morem pater num, vinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum.

Preceptū Apostolorum. Act. 15. Quid, quod Apostoli quoq; & seniores præceperunt iis qui ex gentibus crediderunt, abstinere a sanguine, & a suffocato. Tu vero ne a porcorum quidem sanguine abstines. Qua ergo id facis autoritate cõtra scripturam tam expresse prohibentem? Ex his itaq; iam videre poteris, q̄ inconsulte (ne quid grauius dicam) facis, dum sic eleuas & contemnis Ecclesiæ authoritatem, atq; ex solis scripturis Canonicis omnia, quæ ad pietatem pertinent, pbanda esse contendis. Cum tamen sine Ecclesiæ doctrina, scire non possis, quæ nā scripturæ sint Canonicæ, quæ legis præcepta ad literam seruāda, quæ abrogāda sint, aut abrogata.

Quod vero allegas verba Samaritanæ, Christi, Petri, & Pauli, quod omnia nobis annũciauerit. Nos id minime negamus, negamus autem omnia in scripturis Canonicis expresse comprehensa esse quæcunq; illi nobis tradiderunt, aut annunciauerũt. Non ait Christus neq; Paulus: Omnia scripsi vobis, sed ait Christus. Omnia nota feci vobis, Paulus vero sic. Non enim subterfugi quo minus annunciarim vobis omne consilium Dei.

Christũ Apostolis omnia tradidisse.

Io. 15.

Act. 20.

Quod autẽ ex Moyse obiicis, Non addetis super verbum quod ego præcipio vobis, neq; minuetis ab eo, atque inde subsumis sic. Necesse autem est, eam legem perfecte absolutam esse, cui nihil vel addi potest vel adimi. Hoc sane argumentum nihilo plus pro te facit q̃ pro nobis. Si enim sic intelligi velis, legem Moysi ita per

Quomodo ad legem Moysi nihil addendũ est.

fecte abſolutam eſſe, ut nulla alia lex aut traditio ſupaddi debeat, vbi maneret lex Euangelica? vbi traditiones Eccleſiæ, Apoſtolorũ & sanctorum patrum? At ne tu quidẽ omnes reiicis traditiones Eccleſiæ. Contra hunc vero intellectum verborum Moyſi, quem tu ſubſumis, & obtrudis, manifeſte ait Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos, Reprobatio quidem fit p̃cedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem. Nihil enim ad perfectũ adduxit lex. Et ad Galatas. Quomodo (inqt) conuertimini iterũ ad infirma & egena elemẽta, quibus denuo ſeruire vultis? Et ipſe Chriſtus. Non veni (inquit) ſoluere legem, aut Prophetas ſed adimplere. Adimpleuit autẽ perfectiora tradendo, quæ non manum tantum ſed & animũ cohibent a malo. Ego igitur verbum Moyſi in Deuterono

Heb.7.

Gal.4.

Deut.4.

mio, ficut & verbum Salomonis in prouerbiis, & verbum Ioannis in Apocalypsi, de non addendo aut minuendo, fic potius intelligo, vt nihil addi aut adimi debeat, per quod genuinus literæ sensus corrumpatur aut mutetur. Prouer. 30 Apoc. 22.

Sic vos pessime facitis, dū populum a bonis operibus abducitis per falsificatum a vobis verbū Apostoli, vbi de iustificatione fidei loquitur. Vos enim dicitis, Paulus vbiq; docet, solam fidem iustificare. At Paulus nusquam ita dicit, sed vos falsa huius vocis (sola) additione deprauatis verbum & sensum Apostoli. Idquod ego iampridem manifeste ostendi & conuici, tum in libello aduersus Minotaurum Vuittenbergensem, tum in Tertia Philippica contra Apologiam Confessionis Augustensis. Dic obsecro, quare nullus vestrum tot Falsa ad textum Pauli additio

annis dignatus aut viſus eſt, hoc crimen falſi, quod vobis publice imputaui, diluere aut excuſare? Semel quidem Vuittembergenſibus ſuis id excuſare tẽtauit Lutherus, ſed non erat conueniens, aut ſufficiens ea excuſatio, ſicut in Minotauro, atque etiam in Philippicis luce manifeſtius ex Paulo a me oſtenſum & mendacium eius conuictum eſt.

Quæ autem de cultu Dei vero interno, & externo ꝓlixe memoras, minus offendunt nos, in eo præſertim loco, vbi affirmas, Dominum tam in veteri populo q̃ in nouo externum quoq; cultum inſtituiſſe. Verumtamen vbi ſubiungis. Omnia quæ ad internam pietatem faciunt, plane nobis tradita eſſe, ſimiliter & quicquid externi cultus & exercitii Deo placet, literis eſſe comprehenſum Canonicis, Ita vt nemini ſua vel ratio,

vel bona intentio sectãda sit. Hic certe nõ possumus omnia, vel admittere, vel dissimulare, quia nimis generaliter atq; insidiose loqueris.

Etenim quæ ĩterni cultus sunt plene nobis tradita esse facile admitto, ad hũc sensum, q͛d omnia nobis tradita sint siue per Christi & Apostolorum, atq; Sanctorum Patrum annunciationem, viuãq; (vt loquimur) traditionem velut per manus, siue per diuinum instinctũ Spiritussancti. Iuxta illud Christi. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquit͛ in vobis. Et illud Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis. Et rursus, Cum auté venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Nego auté omnia esse scripta, aut sacris in literis omnia expresse compre-

Quæ Interni cultus sunt, nõ omnia sunt scripta.

Math. 10.

Ioã. 14, & 16.

henſa eſſe. Oſtendi enim ſupra, multos nos credere articulos qui in ſcripturis expreſſe non habentur, Verbi gratia, Tres eſſe perſonas in vna eſſentia diuina. Duas naturas in vna perſona Chriſti, Mariã eſſe Dei genitricem ac perpetuo virginem &c. Conſtat autẽ fidem ad verum Dei cultum pertinere, ſicut & tu ipſe ais, verum Dei cultum eſſe fidem, innocẽtiã & charitatẽ, Ego ſpẽ addiderim. Iuxta illud Apoſtoli ad Corinthios. Nunc autem manent fides

1.Cor.13. ſpes & charitas. Tria hæc, maior autem horũ eſt charitas. Et illud

Ro.5.&.8 eiuſdem ad Romanos, Tribulatio patientiam operatur, patiẽtia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit. Et iterum. Spe enim ſalui facti ſumus, ſpes autem quæ videtur, non eſt ſpes.

Quæ vero in externo cultu ob

obſeruamus, nequaq̃ ſcripta ſunt oĩa in ſacris literis, Queadmodũ ex Dionyſio, Origene, Auguſtino cæteriſq; piis doctoribus clariſſime probaẽ. Proinde non cõcedimus tibi, ea Deo non placere, eo quod non ſunt ſcripturis diuinis cõprehenſa. Neq; enim Chriſtus, neq; Paulus, neq; vllus aliorum Apoſtolorũ dixit nobis, Nihil facite in honore Dei, niſi quod ſcriptum habetis. Bene enim ſciuerũt nimis longũ fore, ſi omnia ſcriberentur, propterea iuſſerũt nos audire Eccleſiam & Præpoſitos noſtros. Siquis Eccleſiam nõ audierit (inquit dominus) ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Et Paul. Siquis autem (ait) videẽ contentioſus eſſe, nos talẽ conſuetudinẽ non habemus, neq; Eccleſia Dei. Et poſt pauca. Aut Eccleſiã Dei cõtemnitis? Itẽ. State fratres, & tenete traditiones q̃s didiciſtis ſiue p

Multa externi cultus nõ sũt ſcripta.

Math.18.

1.Cor.11.

2.Theſſ.2.

Heb.13.

sermonem, siue per epistolam nostram. Item, Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.

Graue contra Ecclesiæ traditiones peccatum.

Ex his iam vides, o Bullinger, q̃ graue sit peccatum vestrum, qui sic contentiosi estis contra veteres Ecclesiæ traditiones, & consuetudines, transgredientes per hoc & Christi & Apostolorum eius mandata, dum vsq; adeo superbe, ac seditiose contra vtranq; potestatem, secularem inquam, & Ecclesiasticam, Ecclesiam Dei contemnitis, atq; etiam defenditis peccatum hoc vestrum per falsissimam propositionem istam, Quicquid externi cultus & exercitii Deo placet literis comprehensum est Canonicis. Nã & tu ipse postea melius dicis, Eos prophanationis sacrorũ non posse absolui, quicũq; contra Ecclesiasticas traditiones nunc clamitant, frustra me colũt docentes doctrinas hominũ &c.

Nos

Nos igit in Ecclesia Christi multas externi cultus obseruationes ac ritus pie fideliterq; tenemus, q̄ in sacris literis nusquam sunt p̄ceptæ aut cōmendatæ, sicut docet ac iubet nos tenere Paulus traditiones quas didicimus, siue per sermonem (vt dictum est) siue p epistolam, Et dicit Anathema iis qui nos in huiusmodi cōturbāt, Et iubet nos declinare ab illis, q dissensiones & offendicula, præter doctrinam quam didicimus, faciunt.

Gal. 1. & 5.
Rom. 16.

Multas præterea Ceremonias externi cultus non tenemus, licet expresse sint in Canonicis scripturis præceptæ. Quales permultæ habentur in Leuitico, in numeris & in Deuteronomio, licet primi ex Iudæis (vt dictum est) Christiani eas diligentissime obseruauerint. Scimus & ante legem scriptam multas Patriarcharum ob-

Multæ Cerimonie scriptæ iā abrogatæ sunt.

Gen. 8.

seruationes in externo Dei cultu placuisse Deo, licet nullibi essent scriptæ. Sic enim legimus. Aedificauit aũt Noe altare domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mũdis, obtulit holocausta super altare, odoratusq; est dñs odorem suauitatis, & ait ad eũ, Nequaquã vltra maledicam terræ propter homines. Sic & Abrahæ, Isaac & Iacob ceremoniæ Deo vtiq; placuerũt, licet in nulla essent scriptura Canonica pceptæ a Deo aut comprehensæ, Prorsus igitur falsa est tua de externo Dei cultu doctrina. Nec potest peccatum vestrũ vlla ratione defendi, aut excusari, q Tiguri, ac Bernæ tam impie grassati estis contra externum Dei cultum.

De Sacramentis Ecclesiæ in lege noua.

CAPVT VII.

NEc minora sunt peccata vestra, quae contra septem Ecclesiae sacramenta, foedissime pariter & impiissime cõmisistis iam vltra.xx.annos, neque hodie ab huiusmodi erroribus & impietatibus desistitis, sed inani verbositate ac fallaci scripturarum praetextu omnia cõfunditis, & quicqd pium sanctum & salutare est in sacramentis, vestra peruersitate, in pestem & venenum vertitur. Vestris enim intemperiis factum est, vt miseri, Anabaptistae & adultos rebaptizét, & paruulis baptismũ negent, ac subtrahant. Vestro dissidio impiaq; a Ro. Ecclesia defectione fit, vt Eucharistiã in sectis vestris nemo ad salutem, sed omnes ad iudicium indigne accipiant, Abutuntur enim sacramento vnitatis, & fraternae communionis, atque charitatis, permanentes interim pertinaciter in

Sacramẽta salutis per pseudo prophetas sectis in pestem vertũtur.

ſchiſmate & hæreſi ſua cōtra vnitatem Eccleſiæ catholicæ, atq; in odio contra Papam, Epiſcopos, Monachos, omnemq; Clerum catholicum. Veſtris præterea de ſola fidei iuſtificante importuniſſimis diſputationibus totū pœnitentiæ ſacramētum in ludibrium venit apud plebes nouarum ſectarum. Sublata enim confeſſione ſecreta & ſatisfactione operis pro contritione ſubornatis vanam de fide præſumptionem & frigidam de baptiſmo rememorationem, quia docetis omnia mox abſorberi peccata quādo ſtat aut redit fides in promiſſionem baptizato factam. Quaſi vero non grauius fiat poſtq̄ ante acceptū baptiſma peccatum, fiunt vtique baptizato peccata poſteriora deteriora prioribus, ſicut ait Petrus Apoſtolus in ſecunda Canonica ſua, Cui & Pauli ad Hebræos ſententia con-

Qualis apud ſectas pœnitentia.

Lutu. in captiu. Babylō.

2. Pet. 2.
Heb. 6.

cordat., Qui peccatores post baptisma dicit rursum crucifigere sibimet ipsis filium Dei & ostentui habere, Ideo cōparat eos terræ, quæ bene culta profert non herbam oportunā, sed spinas ac tribulos, Reproba est (inquit) & maledicto proxima, cuius consumatio in combustione.

Reliqua vero quatuor Ecclesiæ sacramenta, Ordinem, confirmationem, Extremam vnctioné, & matrimonium omnino explo-ditis, & pro sacramentis habere non vultis, eo ꝙ in sacris literis inter sacramenta expresse nō commemorantur, sed q̃ fallax, & inualida sit hæc ratio vestra, ex supra dictis patet, atque etiam ex dictis tuis propriis cōfutari potest, Nā & tu ipse doces, non aspernanda protinus esse omnia, quæ de verbo ad verbum in sacris literis nō inueniũtur, Quod si dixeris, Ideo

Peccata & errores sectarum circa reliqua, quatuor sacramenta.

De Canonicæ scripturæ,
reiici quatuor hæc sacramenta,
qa ex sacris literis deduci nō pos
sint. Iam supra respondi multa, q̄
reiicitis, longe copiosius ex scri-
pturis deduci posse, q̄ q; tres in
trinitate diuina debent dici tres
psonæ potius, q̄ tres viri aut tres
substantiæ apud latinos, cum tñ
dicuntur iam licite tres hyposta-
ses apud Græcos.

Et iam pridē persæpe ostende-
runt vobis nostri multa scriptura
rum testimonia de his quatuor, q̄
male reiicitis, sacramentis, Atque
vt obiter in genere pauca cōme-
morem, Quantum ad ordinis at-
tinet sacramentū, non ignoras ex
1. Timo. 3. & 5. presse a Paulo mētionem fieri de
Iac. 5. Epis, Presbyteris, & Diaconis,
Mar. 6. de vnctione infirmorū a Iacobo,
Act. 8. atq; etiam a Marco, de confirma-
Math. 19. tione a Luca in Actib. Apostolorum,
de matrimonio a Matthæo, atq;
et a Paulo, tum ad Ephe. tum ad

Thessalonicēses, & ad Hebræos.

Non ignoras, credo, ꝙ inepte dixerit Carolstadius vester signa ista non esse dicēda sacramenta, ꝗa in scripturis non vocantur sacramēta, Cuius stoliditatē amarulenta vehementia reprehēdit duobus cōtra cœlestes prophetas (vt habet in Teuthonico titulus) libris Lutherus. Tu ex Luthero aliā adducis iniuriā, dum æquas nostra Iudæorum priscis sacris, idq; ex Augustino probare cōtendis, sed recte times, te videri nobis parum candide Augustinianā interpretari sententiam. Nam & is locus quē citas, tuam refellit sententiam. Quia Augustinus ibi sic ait, Sacramenta nouæ legis salubriora & feliciora sunt his quæ in veteri lege, eo, quod illa promittant, hæc dent. Ecce aperte dicit nostra salubriora, & feliciora quia dant, illa vero promittunt.

Sacramēta nouę legis meliora, ꝙ vet.

Quis autem non videt, melius esse dare, q̃ promittere? Iuxta illud Ouidii. Pollicitis diues quilibet esse potest.

Cæterum in alio, qué citas loco, hoc est in.xlv. tractatu super Ioannem, dicit quidem illa Christum venturum significasse, nostra vero exhibitum, & iam venisse, recitat & Apostoli ad Corinthios verba q̃ citas, & mox addit hæc verba, mare rubrum significat baptismum, Moyses ductor per mare rubrum, significat Christũ, populus transiens significat fideles &c. Sed nusq̃ dicit, quod tu dicis æquari virtute aut sanctitate vetera sacramenta nostris. Nec te puto tam insanum, vt tam sanctum dicas mare rubrum, q̃ est baptismus, aut Moysen æqualem Christo, aut populum illum toties dubitantem ac murmurantem paré in sanctitate fidelibus in Christo

baptizatis & sanctificatis.

Quid multis opus est? Certe in tertio quem citas loco, id est, in xix.libro contra Faustum, apertissime nostram tuetur contra te sententiam. Sic enim ait. In nullum nomen religionis, seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorũ, vel sacramentorum visibilium consortio colligentur. Quorum sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum. Et ideo contempta sacrilegos facit, impie quippe cõtemnitur, sine qua non potest perfici pietas. Et infra. Proinde (inquit) prima sacramenta, quæ obseruabantur, & celebrabantur ex lege, prænunciatiua erant Christi venturi, quæ cũ suo aduentu Christus ipleuisset, ablata sunt, & ideo ablata, quia impleta. Nõ enim venit legem soluere sed adimplere. Et alia sunt instituta, virtute maio

Verba Augu. de sacramentis cap.11.

Cap.13.

ra, vtilitate meliora, actu facilio-
ra, numero pauciora &c. Ecce ap-
te ait Aug. ꝙ vis ſacramentorum
contempta ſacrilegos facit, ait eã
impie contemni, ait noſtra ſacra-
menta & virtute maiora, & vtili-
tate meliora eſſe prioribus.

Qua tu igitur fronte, o Bullin-
ger, dicis. Noluiſſe cũ noſtris ma-
iorem vim tribuere, quaſi ipſa cõ
ferant gratiam, cum dicat expreſ
ſe, noſtra eſſe virtute maiora? Nõ
negamus per Chriſtum dari gra-
tiam, ſed hinc non ſequitur, non
dari gratiã per ſacramenta. Quia
Chriſtus per ſacraméta operatur
in nobis gratiam, tanq̃ agens &
cauſa principalis, ſicut ſcriptum
Io.1. eſt. Hic eſt qui baptizat, Baptiſ-
1.Pet.3. mus autem ſaluat (vt ait Petrus)
& dat gratiam, vt cauſa inſtru-
mentalis.

Nec multo minori obiicis no-
bis impudentia, vnam Cypriani

alteram Augustini epistolā, cum vix alia sit vllius sanctorum Patrum epistola, quæ apertius tuis aduersetur opinionibus. Quot enim euomis cauillos, & calūnias aduersus nostrā in Missa oblationem & sacrificium? At in illa sua Cyprianus epistola creberrime facit de eo mentionem, doctissime illud ex scripturis asserens. Reiicis item Conciliorū autoritatem, & Ecclesiæ vsum antiquū in multis, vtrūq; vero clarissime approbat in sua, quā citas, epistola S. August. sic enim ait. Primo itaq; tenere te volo, quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum, sicut ipse in Euangelio loquitur, leui iugo suo vos subdidisse & sarcinæ leui: vnde sacramētis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione pstantissimis, societatem noui populi colligauit. Cō

Cypr. lib. 2 epist. 3.
Aug. epist. 118.

tra hanc eius ſententiã (quam & ſupra ex aliis eiuſdẽ locis a te citatis recitauimus) tu vetera ſacramenta nouis adæquas, idq; adeo ſecure facis, vt putes neminẽ hac tua opinione offendi.

Aug. ſententia contra Lutheranos.

Deinde ait ibidẽ Augu. ſic. Illa aũt, quæ nõ ſcripta ſed tradita cuſtodimus quæ quidẽ toto terrarũ orbe obſeruãt, datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Cõciliis (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima autoritas) cõmendata atq; ſtatuta retineri, & infra. Similiter etiã ſi quid (inquit) horũ tota die per orbem frequentat Eccleſia, hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt. Hic facile colliges Bullinger, inſanos eſſe omnes, q miſſam abrogant & noui Teſtamenti ſacrificium eſſe negant. Eã enim per totum orbem frequentat Eccleſia. Te tamen præ cæteris plæriſq; cõ

plicibus tuis in hoc laudauerim, quod candidius citas Doctores, tum quod integrius recitas, tum quod certa eorũ adſignas loca, q̃ ab aliis maligne obticenť, quaſi ſatis ſit nomen Auguſtini aut Hieronymi allegaſſe. Cũ illi tã multa & magna ſcripſerint volumina.

De Legibus Politicis.
CAPVT. VIII.

TV leges humanas in tria genera diſtĩguis, nempe in Politicas, Eccleſiaſticas, & humanas prorſus, Politicæ (inquis) inſtituunt rempublicam, & præcipiunt de æquitate, iuſtitia, tranquillitate publica, de iure & obedientia, Cuiuſmodi ſunt leges Cæſareæ, Principum vel Vrbium. De quibus allegas illud Petri Apoſtoli. 1. Pet. 2.
Subditi eſtote cuiuis humanæ cõſtitutioni, propter dominum. Nõ diſputo hic de noua tranſlatione

tua, quod cõstitutioné ponis hic, vbi Græci Ctisen, latini nostri creaturam ponunt, a quibus neq; Erasmus Roterodamus (cui tu alioqui tam multa honorifice tribuis, licet eũ in sectas vestras nũq̃ pertrahere potueritis) dissentit.

Seditiosa scripta ꝯtra leges Imp.

Sed de legum politicarũ obedientia potius tecum agam, & quidem amice ac synceriter, Laudo sane, ꝙ non probas seditiosa scripta Suermerorũ, quorum alii solo Euangelio volunt Christianos regi in Repub. alii vero secũdum leges a Moyse traditas. Etenim ex septicipite Luthero facile colligere poteris has tuæ sentétiæ contrarias voces. Nos (inquit) Christiani liberi sumus, ab omnibus omniũ hominum legibus exempti, libertate Christiana p baptismum nobis donata. Item. Nulla est ergo remedii spes, nisi reuocato libertatis Euangelio, secũdum

Septiceps Luth. c. 13. & 14.

In captiui. Babyl.

ipsum, extinctis semel omnibus omnium hominũ legibus, omnia iudicemus, & regamus, amẽ. Itẽ. Ferunt, nullum esse regimen seculare vsq̃ pulchrius, q̃ apud Turcam, qui tamen neq; Canonicum neq; Ciuile ius habet, sed solummodo suum Alcoranum. Nos autem fateri oportet, nusq̃ esse turpius regimẽ q̃ apud nos per ius Canonicum & Ciuile. Item. Scriptura Diabolo speciale nomen dat, vocans eum hebraice Leuiathan, hoc est, additorem, qui plus addit q̃ oportet. Omnes igitur, qui humanas leges diuinis supperaddunt, certissime sunt inimici Dei, & Leuiathan Apostoli, & qui eas acceptauerint, aut seruauerint, discipuli sunt Leuiathan. Hæc recitata sint, exempli gratia, ex tribus dumtaxat, ante viginti annos æditis libellis Lutheri, quem tu sero iam laudas, ac magna

In lib. ad nobilitatẽ Germa.

In lib. ad fran. de cõfessione.

De Canonicæ scripturæ, prudentia & æquitate vsum esse affirmas, licet nō ignores, quid de eo tandem senserint præcipui amici & præceptores tui Zuingli us & Oecolampadius.

Id vero nō laudauerim, ꝙ Lutherus & Philippus eius, tu quoque hic, multo plus tribuitis Politicis quam Constitutionibus & Decretis Rom. Pontificum atque Generalium Cōciliorum. His .n. facitis prorsus contemptibiles velut traditiōes prorsus humanas. Has vero sacro sanctas, tanquam ex ore Dei prolatas. Et allegatis ad cōfirmandā hanc adulationē vestrā duos ex prouerbiis locos, Quorū vnus sic habet, Diuinatio in labiis regis, Alter sic, Time dominum fili mi & regem, & cū detractoribus non cōmiscearis. Ita quidē allegāt in Visitatione saxonica Lutherus & Philippus eius. Tu tamen rectius ac moderatius

Prouer. 16 & 24.

hic dicis

hic dicis, Eas esse optimas ac ma
xime diuturnas leges, quæ quam
proxime ad menté numinis acce-
dunt, & cum hac nõ dissentiunt,
hoc est, quæ nõ pugnant cũ veri-
tate religionis Christianæ. Nam
si rem iniquã & cũ religione no-
stra pugnantem pcipiat Rex vel
Magistratus qlibet, pius legi ini-
que neq; silet neq; obtéperat. Ha-
bemus (inquis) huius sanctæ ino
bedientiæ plurima in sacris exé-
pla, maxime in Daniele & sociis
eius, in prophetis, Apostolis &
Martyribus nr̃is. Hæc ego, Bulli-
ger, dicta tua, & id genus alia, q̃-
cunq; sunt vera, pudica, iusta, san
cta, amabilia, libéter amplector,
approbo, & cõgratulor tibi, Vti-
nã omnia tua sic approbari pos-
sent, Nullo.n.aduersũ te sinistro
aut amaruléto ducor affectu. Pro
pter vnã veritaté & fidé Catholi-
cã (pro qua & mori paratus sũ)

De Canonicæ ſcripturæ,
hanc tecum in eo litem,nec aliud
opto niſi vt vbiq; præualeat ac
vincat veritas.

Si enim laudabiliter dixit Ari-
ſtoteles, Socrates amicus, Plato
amic᷑,maior amica veritas,Quã
to nos iuſtius debemus in vnã in
tendere veritatẽ,propter eũ q di-
Ioã.14. xit, Ego ſum via veritas & vita?
Nõ inuideo tibi linguaꝝ peritiã,
nõ ingeniũ,nõ eruditionem,non
alia quæcũq; naturæ aut fortunæ
bona,De ſola fidei& religiõis Ca
tholicæ veritate mihi tecũ eſt cõ-
tentio,quia non vane arbitror eã
a te in plurimis,ꝑter cauſam,iniu
ſte violari: Quãq̃ hic longe recti-
us ſentire videris q̃ ſentiunt plæri
q; cõplices tui, Mihi certe ſemꝑ
abſurda viſa eſt eorũ doctrina, q
Cæſarũ,etiã Ethnicoꝝ, leges pro
diuinis habent, Pontificum vero
Roma.& Concilioꝝ,etiã ſanctiſſi
moꝝ decreta prorſus pro huma-

nis, & reiiciendis habẽda censue runt. Cum scriptum sit. Ne des alienis honorẽ tuum. Item. Laus eius in Ecclesia sanctorum. Prouer. 5. Psal. 149.

Verumtamẽ per hæc bonis, ac piis Imperatorũ, aut Regum, etiã Ethnicorum, legibus nolim derogatũ esse, sciens illud Iacobi, Omne datum optimũ, & omne donum pfectum desursum est, descẽdens a patre luminũ. Et illud Sapientiæ. Per me reges regnant, & legũ conditores iusta decernunt. Qualc est apud Danielẽ Darii Decretũ, vt oẽs, qui in vniuerso eius erãt ĩperio, & regno, tremiscerẽt, ac pauerẽt Deũ Danielis. Et illud Artaxerxis ad Esdrã. A me (inqt) decretũ est, vt cuicunq; placuerit in regno meo, de populo Israel, & de sacerdotibus eius, & de leuitis, ire in Hierusalem, tecum vadat. Quale est & illud Aureliani Imperato. Romani, licet Ethnici, Bonæ quædã Leges Regum & Imp. etiam Gentiliũ. Prouer. 8. Dan. 6. 1. Esdræ. 7.

De Canonicæ scripturæ,

quod in historia Ecclesiastica recenset Eusebius Cæsariēsis, decretum aduersus Paulū samosatenū, Patriarchā Antiochenū, qui propter hæresim ab Episcopo℞ synodo cōdemnatus, nolebat alteri ei surrogato e domo Episcopali cedere, Præcepit ergo Impator, Ecclesiæ domū tradi iis, quibus Italiæ sacerdotes & Ro. Episcopus scriberent. Et ita ꝑdictus Paulus ad cæterea mala etiam hoc dedecoris acquisiuit vt manu publica ab Ecclesia pelleretur.

In histo. Ecclesi. lib. 7. cap. 26.

Vos igitur videritis, quicunq; nūc Rom. Episcopo & Petri successori maledicitis, ac ipsa rebellione seperationē ab eo facitis, an nō sitis rei omniū animarū, quæ in sectis vestris in æternū pereūt, atq; ēt vestrā acquiritis dānationē, eo ꝙ Imperiali potestati resistitis, Quæ multis legibus publice statuit. Rom. Episcopo i fide oēs

Secundum leges Imp. tenemur Papæ obedire.

Rom. 13.

cōsentire debere. Sic.n. habet lex vna triū Augustorū, Gratiani, Va lentiniani & Theodosii. Cunctos populos, quos Clemētiæ nostræ regit Imperiū, in ea volumus reli gione versari, quā diuinū Petrū Apostolum tradidisse Romanis, religio vsq; adhuc ab ipso insinua ta declarat, quāq; pontificem Da masum seq claret. Et infra. Hāc legem sequentes, Christianorum Catholicorū nomē iubēmus am- plecti. Reliquos vero demētes ve sanosq; iudicantes hæretici do- gmatis infamiam sustinere, diui- na primū vindicta, post etiā ani- mi nostri, quē ex cœlesti arbitrio sumpserimus, vltione plectēdos. Hæc illi, Post quos & alii cōsimi les cōstituerunt leges cōtra diuer sos hæreticos, vt est videre in Co dice legū sub titulo de hæreticis. Quas referre longum foret.

C. de sūma Trinl. L. 1.

Ego breuitatis gratia vnius Iu-

Lex Iusti-niani Ibi-dē L. Nos reddentes.

stiniani legem ex eodem libro v-nam ad Ioannem Papam adhuc addam, si forte tuam permouere possit conscientiam, ad agnoscendum grauissimum defectionis & rebellionis crimen, atq; peccatū, atq; ad salubriter cogitādū vnde excideris, vt agas pœnitētiā. Lex ea igiť sic habet: Nos reddētes honorem Apost. Sedi, & vestræ Sanctitati, quod semper nobis in voto fuit, & est, vt decet, patrē honorantes vestrā Beatitudinem, oīa quæ ad Ecclesiarum statum pertinent, festinauimus ad notitiā deferre vestræ Sanctitatis, Quoniā semper nobis fuit magnū studiū, vnitatē vestræ Apost. Sedis, & statum Sanctarū Dei Ecclesiarū custodire, qui hactenus obtinet, & incōmote permanet, nulla intercidente contrarietate. Ideoq; oēs sacerdotes vniuersi Oriētalis tractus & subiicere, & vnire Sedi ve

ſtræ Sanctitatis properauimus, q̃ caput eſt omniũ ſanctarum Eccleſiarum. Hæc Iuſtinianus Imp.

Quam multæ vero grauesq; & ſeueræ ſint Imperatorũ leges aduerſus vos omnes, qcunq; hodie tam enormiter, ac barbarice contra oẽs catholicæ religionis noſtræ ritus, & cõtra oĩa ſacramenta, & ſacra antiquæ pietatis Chriſtianæ pleno ĩpietatis furore peccantes, in deſpectũ Ro. Pont. maligne perpetratis, ſciunt probe Iuriſcõnſulti, Et ego ex iis bonam partem ſub diuerſis titulis cõmemoraui Auguſtæ in Comitiis Anno Domini. 1530. ſub Imperatore noſtro Carolo Quinto ſemper Auguſto æditis, in libello cuius inſcriptio eſt Cenſura Triplex, Aduerſus quem hactenus nemo veſtrum (quod ſciam) reſpondet, Rei igitur eſt is (quod dolenter dico) æternæ iuxta Pau-

li sententiam damnationis, quã diu in hac vestra rebellione persistentes, Imperialis potestatis legibus aduersamini, & per hoc Dei quoq; ordinationi resistitis.

De Traditionibus Ecclesiasticis. CAPVT. IX.

Verba Bullingeri.

ECclesiasticas autem traditiones eas vis intelligi, Bullinger, quæ e verbo Dei petitæ, & ꝑ ratione temporum & locorũ ordinatæ, in Ecclesia a populo Dei agnoscunt ac recipiunt. Quas nõ vis dici humanas, quod nõ inuẽtæ & promulgatæ sint hominum arte & ingenio, sed diuino e scripturis dei spiritu, Receptæ autem & obseruatæ a sãcta Dei Ecclesia, approbas et eorũ distinctionẽ, q duplicia domini ꝑcepta ac verba ponunt, alia quidẽ scripta & literis expressa, alia vero non scripta sed ex mente Dei secundũ regulã

verbi Dei deducta. Adducis itaq; exempla, primũ de ritibus quos circa baptismũ & circa cœnã domini obseruatis. Deinde affers q̃dã a Paulo Apostolo tradita. Postea & eas adnumeras cõstitutiones quae sunt de feriis, de cõcionibus sacris, de p̃cibus publicis &c. Haec satis modeste a te dicuntur, & in verbis speciem pietatis habere videntur.

At re ipsa & in practica vestrarum Ecclesiarũ longe aliter se habẽt. Nã optimas & antiquissimas traditiones, quas Ecclesia M. D. annis in publico vsu & perpetua consuetudine habuit, abiicitis, & nouas subornatis, non ex scripturis, sed ex propriis capitũ vestrorum figmẽtis deductas, verbi gratia, circa baptizandi ritum omittitis veteres Exorcismos, vnctionem chrismatis & olei sancti, fontis baptismalis benedictionẽ atq; Improba veterũ traditionem mutatio.

De Canonicæ ſcripturæ, inunctionem, ſalis conſecrationé &vſum, luti ex ſputo ad aures baptizandí applicationem, & id genus alias pias obſeruationes, quibus tot ſeculis catholica per orbé Eccleſia conſtanter vſa eſt.

Sic& circa ritũ Euchariſtiæ cõſecrãdæ& ſumendæ ſacratiſſimas pariter, & antiquiſſimas reiicitis ceremonias, qbus per vniuerſum orbé in miſſa vſi ſunt catholici Sacerdotes, & nouas irreligioſa petulãtia excogitatis vnuſquiſq; ſm caput ſuum. De qbus& magnæ inter vos ortæ ſunt cõtẽtiones & ſectarũ diſſidia, & magnæ propter ipſarũ variã mutationé, ac diuerſitatem in populis cõturbationes & ſcãdala, quemadmodum & tu ipſe recte dicis hic. Neminé eſſe, qui nõ videat, quantũ inde turbarum, quanta conſciſio in Eccleſia Chriſti oriret, q̃ deniq; turbaretur ordo omnis, & charitas ſolueret

Christiana, si talia qlibet pro suo arbitrio volueret & reuolueret, seruaret, aut negligeret. Recte quoq; contra hmôi nouitates cõcludis, quod nõ sint aspernandæ protinus oẽs traditiones Ecclesiasticæ ob id, quod de verbo ad verbum in sacris literis non inueniuntur.

Iniustissime igitur reiicitis missam, sacrũ Canonẽ, signacula crucis, sacrata vasa, & ornamenta, q̃ ad honorẽ, & reuerentiã tanti sacramenti pia mater Ecclesia sancte instituit, totq; seculis per totũ orbẽ cõtinuo vsu approbauit. At dices forsitã, hæc nostra in sacris literis de verbo ad verbũ non inueniri. Hanc vero causationem tu ipse iam reprobasti. Si autem dixeris, ne deduci quidem posse talia ex sacris literis, nos id maxime inficiamur, & contrariũ ex libris nostris ostendimus. Quot enim scripturarũ locos pro asserẽ

Missa impie abolet.

De Canonicæ scripturæ,
do Missæ sacrificio, ex vtroq; Te-
stamento, cõtra vos, in medium
adduxerunt doctissimi viri, Epi-
scopus Roffensis in Anglia, Iodo
cus Clichtouæus in Gallia, Alber
tus Pius in Italia, Albertus Pighi
us in Brabantia, Ioannes Eckius
in Bauaria, Alfonsus in Hispania,
aliiq; permulti, quos cõmemora-
re oẽs longũ foret. Quandoquidẽ
& clarissime per orbẽ Vniuersita-
tes, Parisiensis, Louaniensis, Co-
loniensis aliæq; nõ paucæ p suos
Theologos sententialiter vestros
de his errores condemnauerunt.
Et ego omnium minimus, in plæ
risq; libellis Teuthonice scriptis
ac euulgatis itidẽ feci, cõtra quos
neminem vestrũ respondisse vidi,
ne audiui quidem. Quod si me su
perbe contenitis omnes, velut ni
mis ignobilem & indoctũ, facile
quidem ferã contemptũ mei dũ-
modo ad aliorum clarissimorum

respondeatis scripta virorum.

Interim tamé in faciem tibi dictum volo, me sic cõfidere in domino, vt per gratiá eius possim pro sacrificio Missæ multo plures in mediũ afferre scripturarũ locos, q̃ tu aut vllus complicũ tuorum possit ex scripturis probar̃, quod tres in vna simplicissima deitatis essentia seu natura debeant dici tres personæ, potius q̃ tres viri, vel qd̓ verbũ illud, de quo Ioannes ait. In principio erat verbũ, & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat verbũ: debeat dici hypostasis aut persona potius q̃ substãtia aut essentia. Et stipulatũ iam volo iter te & me, qd̓ denos sim (Deo bene aspirante ac iuuante) ex scripturis locos pro sacrificio missæ prolaturus, quoties tu singulos p ista huius vocabuli personæ acceptione (qua nobiscum recte credis tres dici personas in vna diui

Missam ex scripturis probari ac dedud.

nitatis essentia, & verbū æternum vere psonam esse) ex Canonicis scripturis attuleris. Cum igitur recte, ac pie credas nobiscū tres in vno Deo psonas, non autem tres Deos, aut dños, & æternū patris verbū vnam psonam, eamq; patri cōsubstantialem, & coæqualem. Idq; facias ex Ecclesiæ autoritate & fide potius, q̃ ex vllis scripturæ locis, de tā sublimibus articulis expresse de verbo ad verbum attestantibus, nunq̃ poteris vestrā excusare impietatem, quod non pari ratione nobiscum & cum vniuersa per orbem Christi ecclesia credere dignamini, Missam vere ac recte dici & esse sacrificium.

Hæc de ritibus non scriptis expresse circa baptismum & eucharistiam obiter dicta sint.

Quæ vero ex Apostolo Paulo affers, rectius dicis: Miror equidē te his vti hic exēplis, cū loquaris

de iis p̃cipue, quæ in Canonicis, aut sacris libris de verbo ad verbum nõ sunt expressa. Quid igit? Nunqd Pauli Apostoli epistolæ inter canonica scripta cõnumerari non debent? Absit. Cum igit de veladis mulieribus in tẽplo, clarissima Pauli verba hẽant in priore ad Corinthios ep̃la expresse, cur ea refers inter eas traditiões, q̃ in sacris expresse nõ habentur? 1. Cor. 11.

Ergo circa hunc saltem Pauli locum deberes merito considerare & humiliter agnoscere, q̃ magni facienda nobis sit vbiq; Ecclesiæ per Spiritumsanctum autoritas. Ecce enim Paulus ibi expresse in Canonica scriptura sua multis rationibus, atq; etiam scripturæ sanctæ autoritatibus probat, velato esse capite debere mulieres, dum orant, aut prophetant, Attamen apud nos Germanos (qui per intemperatas Lex Pauli develando capite mulieris.

iactantias veſtras plus cæteris nationibus nunc in fide ſapere volumus q̃ ſapiunt reliquæ Nationes Catholicæ, & in fide Chriſti lõge antiquiores nobis) Virgines (q̃ vtiq; ad muliebrem nõ ad virilẽ ſexũ pertinent) non ſunt in templis, dum orant, velato capite. Qua igitur ratione aut ſcriptura eas, dũ ſic faciunt) a peccato mortali excuſabis, qui Eccleſiæ autoritati tam parum tribuis?

Contentio de vtraque ſpecie ſacramenti.

Vane ac ſupbe cõtenditis nũc omnes, quotquot a Ro. Eccleſia duce Luthero deficitis, grauiter peccare nos, q̧ Laicis nõ porrigimus Euchariſtiam ſub vtraq; ſpecie, Cum aperte (quod nos vtiq; negamus) in Euangelio p̄ceptũ ſit, vt laicis vtráq; demus. At multo apertius atq; expreſſius p̄cipit, atq; etiam ex antiquioribus ꝓbat ſcripturis Apoſtolus Paulus, vt mulieres, dum orant, velato ſint

capite

capite, Cur igitur hoc veniale ac dispẽsabile facitis, illud vero mortale atq; irremissibile peccatũ, cũ tamen de laicis sub vtraq; specie cõmunicãdis expresse nihil in scripturis habeatis, De velandis vero mulieribus, dum orant, expressum & multis rationibus atq; etiã scripturis confirmatum habeatis Pauli Apostoli mandatum?

Nec valet elusio, si dicas, Virgines nõ esse mulieres, Quia Paulus ibi de sexuũ differentia loqui tur, non de corruptis & incorruptis, Et S. Hieronymus ex multis scripturæ locis contra antiquos hæreticos ꝓbat, Virgines quoq; in scripturis mulieres dici. Id qđ manifestissimũ est, de Eua in Paradiso, & Dei genitrice sub cruce domini stante. De Eua enim adhuc virgine ait scriptura. Et ædificauit dominus Deus costã, quã tulerat de Adam, in mulierẽ. Itẽ. Mu- Hier. cõtra Heluidiũ, Vigil. & Ioui. Gen. 2. & 5

lier, quā dediſti mihi ſociā, dedit mihi de ligno & comedi. Similiter & de virgine virginū profert Euangeliū atq; etiam Paulus teſtimonia, q̄ dicta eſt mulier, Nā ipſemet dominus ad eā dixit, Quid mihi & tibi eſt mulier? Nondū venit hora mea. Itē. Mulier, ecce filius tuus. Sic & Paulus ait, Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuū, factum ex muliere, factum ſub lege. Definite ergo aliquādo (rogo) cōtra Eccleſiæ autoritatē de ſcripturis vane proteruire, hoc enim ſaluti animarū veſtrarū nō expediet, Quia ſcriptū eſt. Ne dimittas legē matris tuæ. Cæterū, q̄ conſtitutiones Eccleſiæ de feriis ſeruādas eſſe affirmas, licet in ſacris literis expſſæ non ſint, laudo quidem & approbo, ſed video vobis haud iniuſte obiici poſſe illud Chriſti de Pharifæis & ſcribis in Euangelio. Di

Ioan. 2. & 19

Gal. 4.

Pro. 1. & 6

Violatio feſtorum

Matth. 23

cunt & non faciunt. Video quippe, magno apud nos Catholicorum scandalo & offensione violari a sectarũ vestrarũ populis celebria festa dei Genitricis, Apostolorũq; & Martyrũ atq; Confessorũ quorundã. Quinimmo & Ascẽsionis domini festũ (quod nobis Catholicis iuxta antiquam Ecclesiæ obseruationẽ merito celeberrimũ habet) in sectis vestris vilibus ac seruilibus prophanat laboribus. Celebratis quidem dies dominicos & quædã festa Christi abstinentes in iis a seruili opere, sicut & nos facimus, Sed libẽter ex te audire velim, qbus nã ex scripturis deduci queat, Diem dñicũ potiusq̃ sabbatũ, & Diẽ Natiuitatis, potiusq̃ Ascensionis dñi feriãdũ esse. Proba nobis quæso, semel tuũ in iis magisteriũ, q tam alte supra Papã & omnia Concilia sapis apud temetipsum.

De Conſtitutionibus huma-
nis. CAPVT. X.

Verba Bullingeri de Traditionibus humanis.

TV magno ſuperbiæ faſtu ac ſupercilio, & autoritate pluſ q̃ Papali in corde tuo, ſtatuis ac definis, quæ nã traditiones dicendæ ſint humanæ, Humanæ (inquis) traditiones reuera illæ ſũt, quæ ab hominibus & contra ſcripturam & ſine ſcriptura, vel bona aut ſtulta potius intentione ac ſuperſtitione, vel alio quopiã affectu humano prauoq́, natæ conditæ atq; cõfirmatæ ſunt. Cuiuſmodi ſunt (ais) leges Papiſticæ variæ & innumeræ, de Purgatorio & Purgatorianis animabus, De expiationibus, ſatisfactionibus & Miſſarum nundinatione, De idulgentiis & Anniuerſariis, De legationibus & empticiis p̃cibus, De cantu & neſcio quibus (vt contéptim loqueris) horis Canonicis,

De sacramentorum iustificatione & gratia, de merito cultu & veneratione sanctorum, De Idolis, pictura, anathematis, donis & votis, de cōsecrationibus variis, de primatu Papæ, plenaria potestate sedis Romanæ, de Cardinaliū īstitutione. Monachismo, & quæcunq; fere præcipiunt vanissimæ Decretales.

Hæc tua est definitio, Bullinger, & magistralis determinatio, quæ profecto nihil aliud est q̄ traditio humana, qualem tu definis. Nā & contra scripturā & sine scriptura, ex prauo humani cordis affectu, a te posita est, Etenim cōtra scripturam est, quæ te iubet audire Ecclesiam, subditum esse sublimiori potestati, ac tuo subiacere præposito. Hæc aūt tua determinatio contra Ecclesiam est Catholicam, contra sublimioré quoque potestatem tam imperialem q̄ Pa

Reprobatio.

Matth. 18.
Ro. 13.
Heb. 13.

palem, & contra ꝑpositum tibi a Deo Episcopum siue Constantiẽ-sem siue Curiensem aut Sedonensem, Loci ordinarij, in cuius Diocœsi tã superbe insurgis Ecclesiã q; Dei Catholicam, contra Pauli Apostoli doctrinam, contemnis, iudicas atq; etiam cõdemnas erroris & impietatis, piosq; & simplices Christi fideles (propter quos mortuus ipse est) noua hac censura tua conturbas.

1.Cor.11.
Rom.14
Prouer.28

Iudiciũ in eos qui cõturbant fideles
Gal.5.

Merito igitur timeres Dei super iisce peccatis tuis iudicium, si nõ venisses in profundum delictoꝝ, in quo misere iaces, velut mortuus a corde & cõtemnis, sed contemne, vt lubet, nõ cõtẽnet Deus Pauli sententiam in te tuiq; similes siue magistros rebellionũ siue discipulos aut imitatores prolatam, in hæc sane verba ad Galatas. Qui autem vos cõturbat, portabit iudicium, quicunq; est ille.

Ac multo minus contemnet Euã gelicã illã apud Matthæũ Christi domini nostri sententiã. Quicũq; scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credũt: expedit ei, vt suspendat mola asinaria in col lo eius, & demergatur in profun- dum maris. Matth. 18

Si ergo tale iudiciũ erit ei, qui vel vnum ex fidelibus Christi in fide sua cõturbat, ac scandalizat, Quale putes iam accepisse tuum Zuinglium, qui tam multos pios ac religiosos vtriusq; sexus homi nes, apud inclytos Heluetiorum Cantones & populos, nõ solum in fide & religione antiqua Eccle siæ grauissime turbauit ac scanda lizauit, verũ etiã pestilentissime re proborũ dogmatũ venenis infe- cit, atq; ab vnitate Ecclesiæ in dã natam Lutheri sectam abduxit, & in nouum & falsificatũ Euãgeliũ (quod ignorauerũt sancti patres Iudicium dei ĩ Zuin glium

& maiores eorũ) tranſtulit, dũq; id feruentiſſime ageret, nõ ſolum ſcriptis & ſermonibus, verũ etiã vi & manu armata, in nefandorũ conatuum curſu medio repête oppreſſus & abſciſus eſt, nõ inſidiis & arte Epiſcoporum (vti tu falſò narras) ſed aperto marte in publico, prælio manibus fortiſſimorũ ex quinq; Cantonibus virorũ, qui cum in ſtrage inter recens occiſa corpora ſeminecem & adhuc ſpirantem fortuito repertum, traxerunt in iudicium, atq; nõ vt orthodoxum (qualem tu falſo dicis) ſed vt hæreticum atq; ciuilis inter Heluetios belli autorem & incentorem præcipuum vltimo ſupplicio adiudicarunt.

Hunc igitur ſortitus eſt infœlicem & inglorium exitum tuus illæ ſanctæ memoriæ (vt falſo ſcribis) Antiſtes) a ſeipſo natus & ordinatus) Eccleſiæ Tigurinæ, qui

nouo exemplo, contra morem omniũ ſanctorũ Antiſtitũ, arma induere & ad pugnandũ hoſtiliter procedere, pugnamq́ inire cõtra Catholicos vicinos ſuos non eſt veritus. De cuius manu requirit nũc inceſſabili (vt credimus) cruciatu apud inferos ſanguinem omnium animarũ (quæ per illum ex Eccleſia in ſectam abſtractæ & ſeductæ in æternam cũ ipſo mortem abierunt) inexorabilis oĩum dãnatorũ Iudex. Hæc ꝑ digreſſionem dixerim, nõ vt inſulté (optarem enim doctiſſimo & magni ingenii viro fata meliora ſi fieri poſſet) ſed vt te fideliter triſti hoc exẽplo admoneã, ne in veſtigiis eius pertinaciter vſq; in finé inhæreas. Intelligis aũt ex iam dictis, iſtam determinationem tuã plane contra ſcripturã eé, ſed & ſine ſcriptura eſt. Quũ nullã prorſus adducis ſcripturã in hac definitione tua, ꝑ Ezech. 3. & 33.

De Canonicæ scripturæ,
quam tibi credẽdum esse iure po-
stulare possis. Quare iuste ac secu-
re concludo, eam non esse ex scri-
pturis deductã, sed ex prauo cor-
dis tui affectu natam ac maligne
confictam.

Purgatorium ex scripturis deduci Sen. li. 4. dist. 45.

Nullã profecto poteris indica-
re scripturam contra quã sit Pur-
gatorius ignis. Nostri autem Do-
ctores tum Ecclesiastici, qui super
Euangelia & Pauli epistolas cõ-
mentati sunt, tum scholastici qui
super quartum librum sententiarũ
scripserunt, & qui hisce tempori-
bus contra male renouatas a vo-
bis, Vuiclephi & Hussitarum hæ-
reses multa ac varia ediderunt o-
puscula, copiose satis & ex scriptu
ris Canonicis & ex sanctorum pa
trum testimoniis Purgatoriũ ne-
cessario cõfitendum & asserendũ
esse demonstrarunt. Quod si par-
uitatis meæ quoque de purgatorio
igne libellum (quem ante annos

vndeuiginti, dum in rusticorum tumultu exularem, Coloniæ scripsi germanice) legere dignaberis, Inuenies ibi . xxiiii. locos ex vtroq; Testamento pductos, Doctores præterea tum græcos tum latinos in haud paruo numero, eosq; classicos & tantæ apud fideles autoritatis, vt nemo, nisi magnæ sit impudentiæ atque proteruiæ, eos rationabiliter reiicere queat.

Quod si oēs Catholicos doctores tā veteres q̄ Neotæricos vna cum xxiiii. locis ex Canonica scriptura a me productis proterue reieceris, aut vanis cōmentis eluseris, aut in alienum sensum violenter detorseris. Certe Lutherum tuum (quem in religione vera restauranda excellentissimū impudenti vanitate dicis) nullo prætextu honeste reiicere poteris. Is autem Purgatorium persæpe

Lutherus ī declaratōe quorūdā artic. & in disputatione Lipsica & in resolutiōe 95 propositiōnum

De Canonicæ ſcripturæ,
tanta cũ certitudine aſſeruit, vt af
firmare auſus fuerit, ſe nõ ſolũ cre
dere ſed & certo ſcire, quod ſit I-
gnis Purgatorius, in quo animæ
ineffabilẽ patianť pœnã, noſq; te-
neatur eas iuuare oratiõibus, ie-
iuniis, eleemoſynis & quomodo
cunq; poſſumus. Quid, rogo, re-
ſpondere ad hæc poteris, o Bul-
linger? Si enim hunc quoq; Pur-
gatorii teſtem reieceris, te ipſum
mendatii arguas oportet, qui eũ
in religione vera reſtauranda ex-
cellentiſſimum pronunciaſti.

Quin potius agnoſce ſalubri-
ter, q̃ cæcum ſit tuum de iis omni
bus, q̃ pro traditionibus humanis
habes & reiicis, iudiciũ, dũ mẽs
tua amaro in nos odii affectu ob-
nubilata, verũ a falſo recte diſcer
nere nõ poteſt. Ex ſupradictis .n.
videre poteris, q̃ clare ac copio-
ſe ex ſcripturis deduci queat &
miſſæ ſacrificiũ & ignis Purgato-

rius, quod si prolixe nũc agere ve lim, de aliis quoq; articulis, quos contra Ecclesiæ autoritaté super- be reiicis, similia producere & af- firmare possem. Cum igit tu ipse fatearis, Ecclesiasticas traditiões, quæ ex scripturis deduci queant, nõ esse reiiciendas, etiam si verba tim (vt ais) non sunt in sacris li- teris expressæ, non video equidé, qua æquitatis, aut honestatis ra- tione tá multos & magnos fidei nostræ articulos, quos per tot re- tro secula omnis per orbem eccle sia Catholica tenuit in perpetuo vsu & cõsuetudine, reiicere possis propter hãc vnam causam, quod non reperiuntur de verbo ad ver bum in scripturis, cum tamen & ex scripturis & ex sanctorum pa- trum testimoniis & ex publica to tius Ecclesiæ practica & obserua- tione possint manifestissime dedu ci, probari, & confirmari, & qui-

dem longe clarius atq; facilius, q̃ poſſunt ea, quæ tu circa Baptiſmũ & circa Euchariſtiam ex ſcripturis deducenda proponis.

Ex quibus quæſo ſcripturis deduces aut probabis, quando baptizatur infans, vt adſint vades q pro eo fide iubeant? Nunquid alius pro alio cr. dit? Aut nunquid fides vnius iuſtificat alium? Scriptum eſt autem: Iuſtus ex fide ſua (nõ ait, ex fide aliena) viuet. Hæc dico, non vt veterẽ Eccleſiæ morem de patrinis ſeu ſuſceptoribus (quos tu nouo more vades appellas) repræhẽdam, abſit, ſed vt tibi oſtendam, q̃ friuola ſit & vane excogitata tua de approbãdis aut reiiciendis Eccleſiæ traditionibus definitio.

Ritus circa baptiſmu3 & cœnam domini
Ex qbus deinde ſcripturis deduces, q̃d cœnandũ ſit vobis coram dño in templo publico, non in ſtrato aliquo cœnaculo, tẽpore

Abacuc. 2
Heb. 10

itẽ matutino nõ vespertino: ante alios cibos sumptos, & nõ a cœna? Vbi prohibet scriptura, cœnare in strato cœnaculo? Vbi vetat cœnare tẽpore vesptino? Vbi itẽ ĩterdicit, post alios cibos sũptos cœnare? Si ergo in iisce obseruationibus ab Ecclesia traditis, ad maiorẽ Eucharistiæ venerationẽ & reuerẽtiã, vltro acqescis Ecclesiæ autoritati, Cur non acquiescis eiusdẽ Ecclesiæ traditionibus in cunctis aliis constitutionibus, & obseruationibus, quas ad ampliãdũ Dei cultũ & honorẽ, atq; ad incitãdum frigidiora corda nostra ad maiorem deuotionẽ atq; timorem Dei, pie ĩstituit, ac sancte tot seculis inuiolabiliter seruauit?

Iniqua relectio traditionum.

Non enim poteris nobis indicare vllos ex scripturis Canonicis locos, in quibus prohibeãtur nobis, Monachismus, Primatus Papæ, Meritum cultus aut vene-

De Canonicæ scripturæ, ratio sanctorum, Picturæ aut Diuorum imagines, Vota, herbarũ salisq; & aquæ benedictio seu cõsecratio in Christi nomine facta, horæ Canonicæ, Missarũ solénia, sacramentorũ iustificãs gratia & id genus reliqua. Qualia tu ꝑmulta contra omnem scripturã & Ecclesiæ autoritatẽ temere reiicis, tãquam humanas & Deo contrarias traditiones, Cum non ignores, taliũ rerum cultuumq; & obseruationũ crebram hinc inde in scripturis Canonicis prophetarũ & Apostolorũ mẽtionem fieri, si non passim expressis verbis, saltẽ implicite, iuxta sanã Ecclesiæ (q veritatis colũna dicit̃) intelligentiã, Neq; tñ deceret, tã antiquos & tot sæculis ab Ecclesia Catholica receptos & vsitatos ritus & obseruationes, sic reiicere, ẽt si nullũ Iota exp̃sse in scripturis Canonicis de eisdẽ haberet̃. Ipsa.n. Ecclesia (quã

sia (quam & Christus audire iu- Math.28.
bet, & Paulus colũnam & firma- 1.Tim.3.
mentũ veritatis vocat) per sese di Io,14.
gna est, cui vel siue scripturis cre-
di debeat, saltem propter Christi
(qui est ipsamet veritas) promis-
siones, ei de spiritu veritatis fa-
ctas. Quæ te (rogo) scriptura iu- Graue peccatum scãdalorum.
bet, vel contra Ecclesiæ latinæ re
ceptum vsum sub vtraq; specie cõ
municare, vel in quadrãgesima &
aliis Ieiunii per anni circulũ die-
bus vesci ouis & carnibus? Cũ nõ
ignores, iis eo tempore & huius-
modi diebus vesci esse cõtra mo-
rem antiquum patriæ & cõtra le-
gem charitatis, Non enim secun-
dum charitatem ambulat, qui pu
sillos in Christũ credentes, ꝓpha
na nouatione conturbat & scan-
dalizat, sicut egregie docet Apo- Ro.14.
stolus in epistolis suis ad Roma- 1.Cor.8.
nos & ad Corinthios atq; etiã ad Gal.5.
Galatas. Et insignem habemus &.6.

De Canonicæ scripturæ,
Apostolorum & seniorum determinationem consimilis quæstionis, quæ erat de sanguine & suffocato, A quibus tamē necessario abstinēdum esse censuerūt primis ex gētibus Christianis, ne iis vescendo cōturbarent aut scandalizarēt fideles ex Iudæis. Sic & Paulus dixit. Si esca scādalizat fratrē meū, non manducabo carnem in æternum, ne fratrē meum scandalizē.

Quam necessaria sit nobis Ecclesiæ autoritas.

Quod si non esses indurato aduersus Papam & Rom. Ecclesiam animo, agnosceres vtiq; nobiscū, quanta & q̄ necessaria nobis sit in huiusmodi obseruationibus, vel instituendis, vel tollēdis, aut mutandis sanctæ matris Ecclesiæ autoritas, etiam si nulla de iis expressa sit in scripturis sententia, Quin etiam pro loco & tempore in quibusdam, quæ etiam in scripturis Canonicis expresse habentur, suam interponit autoritatem,

ne obligent ad semper & vbique. Nunc enim non obligat nos decretum illud Apostolorũ de sanguine & suffocato, quod tamen obligabat tunc quando promulgatum fuit. Simile quid dictũ est supra de velando mulierum capite quando orant. Et non multũ dissimile est illud quoq;, quod ad Ianuarium ex ore S. Ambrosii retulit S. Aug. Dum Romæ sum, in sabbato ieiuno, dum Mediolani sum, non ieiuno. Act. 15.

Nequaquam igitur concesserim tibi, Paulum generaliter huius esse quam tu profers sentẽtiæ, nempe ꝙ omnem existimationẽ auferat cõstitutionibus humanis, & omnem eis veritatem prorsus adimat, ac tribuat eis mẽdacium per omnia, Vbi sic ait ad Titũ de Cretensibus. Quáobrẽ redarguito illos seueriter, vt sani sint in fide, nõ attendẽtes Iudaicis fabulis, & Sinistra Pauli expositio. Ad Tit. 1.

p̄ceptis hominū auersantiū veri-
taté, Tu ex his Pauli verbis mox
elicis, sed non recte, Paulum ibi
p̄ceptis hominū semel & simpli
citer oém adimere veritaté, eaq;
mera esse médacia. Hoc certe Pau
lus minime dicit. Nō enim dicit,
vel omnes homines esse vt Creté-
ses, vel oés homines auersari ve-
ritatem, vel oés homines Iudai-
cis attendere fabulis, vel oés ho-
mines duriter aut seueriter incre-
pandos aut redarguendos esse,
Quin potius laudat Romanos,
laudat Philippéses, Colossenses,
Thessalonicenses, Timotheum &
plærosq; alios, & nusquá vniuer-
saliter dicit omniū hominū man
data nullá habere in se veritatem,
aut mera esse médacia, sicut tu di-
Act.14. cis, Erat & ipse homo, adeo vt cū
a Lystrensibus pro Deo haberet,
ipse concisa tunica reclamauit, di
cens se mortalé esse, similé nobis

hominem. Nunquid igit omnia eius mandata erant mera menda cia? At rectius ait ipse ad Thessalo nicenses suos. Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non vt verbum homi num, sed sicut vere est verbũ Dei. Et rursus, Qui hæc spernit, nõ ho minem spernit sed deũ, qui et de dit spiritum suum sanctum in no bis. Sic & Ecclesiæ (cui deus eun dem vtiq; spiritum vt promiserat dedit) mandata de feriis, de ieiuniis, deq; aliis id genus religiõis nostræ obseruationibus, non debent vt hominum mandata, quæ tu mera dicis mendacia, sperni, sed potius vt verbũ Dei venerabiliter recipi. Qui ipse dixit, Qui vos audit, me audit. Et q vos spnit, me spernit, & eũ q me misit.

Thess. 2. & 4.

Io. 14.

Luc. 10.

At dices, sicut post multa cõme moras, successoribus Apostolorũ nõ esse ius condendi leges cõcef-

Calumnia contra suc cessores Pe tri.

ſum, ſicut Apoſtolis, Quia & in vi
ta & in doctrina longe ſunt infe-
riores Apoſtolis, immo dicis ex
Diametro diſcrepāt noſtros Præ
latos ab Apoſtolorum vita & do
ctrina, Ideo & negas eos eſſe Apo
ſtolorū ſucceſſores, idq; facis ver
boſiſſime, Ad q̄ ſane omnia bre-
uiter dixerim, Nos nuſquā æqua-
re Apoſtolis Prælatos noſtros.
Quanquā enumerare poſſumus p
multos in Ro. Eccleſia (quā vos
deſertores nūc maxime, velut o-
mnium peſſimā, criminamini ac
ſeditioſe impieq; oppugnatis) Pe
tri ſucceſſores, qui & vitæ ſancti-
monia & doctrina ſana atq; etiā
miraculis longe lateq; claruerūt,
Neminem tamē ex eis æquamus
Apoſtolorum Principi Petro in
ſpiritusſancti donis, fructibus &
illuſtrationibus.
Affirmamus nihilominus, ean
dem illos habuiſſe atq; adhuc ho

die habere clauiũ poteſtatẽ in illa ſacroſancta ſede quã habuit, dũ in ea ſederet S. Petrus, Chriſtus enim nõ ſoli Petro, ſed & ſucceſſoribus eius, clauium poteſtatem & quidem pleniſſimam (nihil excipiens) tradidit, Ait enim ad Hebræos Paulus, Ieſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & ĩ ſæcula, Et ipſe dominus, Ero (inquit) vobiſcũ vſq; ad conſumationẽ ſæculi. Itẽ: Alium paracletũ dabit vobis pater, vt maneat vobiſcum inæternum. Non es (credo) tam impudens aut inſanus, vt dicas, ꝙ neſcierit Chriſtus Petrum aliquãdo moriturum eſſe, Cũ prædixerit ei, qua morte clarificaturus eſſet Deum, Non igitur ſoli Petro, ſed & ſucceſſoribus eius dictum voluit, Tibi dabo claues regni cœlorũ, Quodcunq; ſolueris ſuper terrã, Cõfirma fratres tuos, Paſce oues meas &c.

Heb. 13. Matth. 28. Ioã. 14. Ioan. 21. Matth. 16. Luc. 22. Ioan. 21. Ro. 13. 1. Pet. 2. Matth. 23.

Quisquis igitur tantæ clauium regni cœloꝝ potestati resistit, Dei (teste Paulo) & Christi eius ordinationi resistit, dānationemq; sibi acqrit. Docet.n.ipse Petrus, obediendū esse non tm̄ bonis, sed & discolis. Et in Euāgelio ipse dn̄s ait, Quæ dicūt facite, ẜm opera vero eorū nolite facere, Dicūt.n. & non faciūt. Per hæc tn̄ nolim a peccatis excusatos habere prælatos nostros, qcunq; non faciūt ꝙ sui est officii, Ad hoc tm̄ retuli, ꝙ potestas clauiū in præsidente aut Pōtifice contemni, aut negari nō debeat, etiā si moribus Apostolorum vita eius nō respondeat, Alioquin nulla foret inter bonos & malos p̄latos differētia. Quam tollere, manifeste contra Euangelium est. Christus enim multis in parabolis magnum inter eos discrimen facit, quorum hos bonos prudentes, vigilantes, & fideles,

Math. 24. & 25. &c.

illos malos, pigros, & nequam, atq; inutiles appellat.

De autoritate gñaliũ Conciliorum.

CAPVT XI.

Reprehendis nos p̃terea, Bullinger, q̃ generalia Concilia Catholicã Ecclesiam representasse credimus, & eorũ canones atq; decreta Ecclesiæ eẽ dicimus. Ego insuper addere ausim, eiusmodi Canones & decreta (quæ ab approbatis a Sede Apostolica Cõciliis sunt ædita) dictata esse & ab ipso met Christo, in cuius nomine fuerũt congregata, & a spiritu eius tanq̃ a Senatore (vt sic loquar) primæ sentẽtiæ, iuxta Decretum primi Concilii, in quo dictum est. Visum est spiritui sancto & nobis.

Autoritas Conciliorum

Math. 18. Act. 15.

Certe si absq; prauo affectu sincero cũ iudicio legisses, aut legeres adhuc ea, q̃ pro autoritate Cõ

Episcopus Roffensis contra Lutherum.

ciliorũ, aduersus xxix. propositio nem Lutheri: inter cæteras in Bulla Leonis iudicialiter ac legitime dãnatas, scripsit ante xxii. annos doctissimus Antistes & sanctissimus martyr Christi Ioánes Fischerus Episcopus Roffensis in Anglia; Rectius vtiq; sentires ac modestius loquereris de synodis Generalibusq̃ nunc facis. Etenim cũ Lutheri articulus, a Leone Papa condemnatus ita haberet. Via nobis facta est eneruãdi autoritatem Conciliorũ, & libere contradicẽdi eorũ gestis, & iudicãdi eorum decreta. Respondit Roffensis, q̃ nõ possit quisquam articulus hoc vno pestilentior excogitari. Tollit enim (iquit) vniuersum totius Eccl'iæ robur, sed & animos Christianorum prorsus incertos reddit, cui potissimũ credere debeãt. Si enim generali Concilio secure credi non posset, cuius erit autori

tati credendū? Neq; foret internoscendi facultas hæreticum ab Orthodoxo: quū ille non minori cōstantia contendat, apud se veritatem scripturarum esse, q̃ orthodoxus apud se. Si ergo Ro. Pontificē recusemus, si Concilia contemnamus, non solum particularia, sed etiam ipsa plenaria. Quid iam reliquum est, nisi vt is præualeat q loquacior fuerit, & cōtentiosior, atq; temerarius magis, & quē nō pudet mendacia pro verissimis asserere, Hæc vir ille optimus & doctissimus, qui non Lutheri solum, sed & Oecolampadii vestri, errores non paucos eruditissime confutauit, contra quem nemo vestrum tanto tempore ad sua defendenda quicquam (quod sciam) edidit.

Scripsi & ego ante annos sex Teuthonice contra xxx. ꝓpositiones Lutheri, quas contra Genera- Cōtra xxx. propositiones Lutheri.

lia Vuittembergæ diſputauit, ac euulgauit Cõcilia, & ad ſingulos cõfutando reſpondi, & obieci viciſſim .lxx. cõcluſiones pro Conciliis ex ſcripturis deductas qn etiã xxx. teſtimonia irrefragabilia in qntuplici genere: Vtpote ſex ex veteri Teſtamẽto, & totidẽ ex nouo, ſex itẽ ex legibus Imperatorũ, totidemq́ꝫ ex Iure Canonico, deniq́ꝫ & ex antiquis, ac ſanctis Eccleſiæ doctoribus ſex, q̃ ſane omnia adhuc valide perſiſtũt, nec poterũt ab vllo iuſte cõfutari. Proinde & tibi (qui in eadẽ es ſentẽtia & dãnatione cũ Luthero) ea nũc reſpõſionis vice obiecta eſſe volo.

Calumnia in ſanctos patres.

Cæterũ quod negas, in Conciliis cõgregari Epiſcopos in nõie Chriſti, eo qđ non cuſtodiãt verbum Chriſti, ſed ſuam q̃rant gloriam, impudens ꝓfecto calumnia eſt in tot retro per M. D. annos ſanctos patres, qui aduerſus hære

ticos pro stabilienda Christi fide, aut pro reformando Christi clero adaugẽdoq; cultu Dei piissime cõgregati fuerũt, nihil prorsus vel cõtra scripturas, vel contra Christi gloriã statuentes, nec tu contrarium ꝑbabis vnq̃. Quæ est igitur cœcitas & impudentia vestra, vt nudis verbositatibus vestris velitis haberi fidẽ, vosq; ab omni in terris iudicio exẽptos iure videri & Generalibus Cõciliis (quibus venerabiliter acqescunt, & obedientiam ab oĩbus deberi fatẽtur leges publicæ) per seditiosas discessiones vestras mox omnẽ adimi autoritatem & fidem? Quis hoc pium aut æquum esse dicat?

Quid habes quæso, quod iuste obiicias planissimis verbis S. Augustini ex epistola priore ad Ianuariũ (quã & tuipse alicubi citas) vbi sic ait, Illa autẽ quæ non scripta, sed tradita custodimus, q̃ qui Augus.

dem toto terrarum orbe obſeruā-tur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorũ eſt in eccleſia ſaluberrima autoritas, cõmendata atq; ſtatuta retineri. An non dicit in eadẽ epiſtola contra hmõi, quin facienda ſint, diſputare inſolentiſſimam eſſe inſaniam?

Leges Impe.

Nec habes quicquam, quod legibus Imperatorum (quibus ipſemet ſupra parendum eſſe cenſuiſti) obiicias de Conciliorum autoritate, quarum vnam & alteram breuiter hic referã, vt ex iis agnoſcat ſuum aduerſus Concilia peccatũ conſcientia tua. Etenim Martianus pius & catholicus Imperator, hanc ſtatuit legem in Codice Imperiali. Iniuriam facit iudicio Reuerendiſſimæ ſynodi, ſiquis ſemel iudicata, ac recte diſpoſita reuoluere, ac publice diſputare contenderit. Ideo in cõtemptores hu-

C.de ſum. tri.l.nemo

ius legis pœna non deerit. Quia non solum contra fidem vere expositam venit, sed etiam Iudæis, & paganis ex huiusmodi certamine prophanat venerãda misteria.

In Auten. col. 9. constitu. 6. in prin.

Sic & Iustinianus Imperator (cuius summa est apud Legisperitos autoritas) expresse statuit in Autenticis suis, tot iam seculis publice receptis, & per totum Romanum Imperium approbatis de Conciliorum Canonibus, & decretis, in hæc verba. Sancimus (inquit) vicem legum obtinere sanctas Ecclesiasticas regulas, quæ a sanctis quatuor Conciliis expositæ sunt, aut firmatæ (Hoc est in Niceno, Constantinopolitano, Ephesino primo, & Chalcedonensi Conciliis) Prædictarum enim quatuor Synodorum dogmata, sicut sanctas scripturas accipimus & regulas sicut leges obseruamus. Idem præterea

En authen. col.8.con/ſti.22 vt cũ & appel.§. ſi quis.

Imperator in alia cõſtitutione, ex hæredationis quoq; pœnã, tanq̃ in hæreticos, decernit in eos, qui nõ ſunt Catholicæ fidei, nec in ſacro ſancta Eccleſia cõmunicãt, in qua oẽs (inquit) beatiſſimi Patriarchæ, vna cõſpiratione & cõcordia fidem rectiſſimã prædicãt, & ſanctas quatuor Synodos, Nicenam, Cõſtantinopolitanã, Epheſinam primã, & Chalcedonenſem amplecti ſeu recitare noſcuntur.

Ex his iã vides, Bullinger, quibus te tuiq; ſimiles mulctis ac pœnis ſubdant publicæ Imperatorũ leges, eo quod quatuor illis primis generalibus Conciliis (ante Iuſtinianũ enim non fuerũt plura in Ro. Imperio generalia, & autética celebrata Epiſcoporũ Concilia) nõ vultis eſſe ſubditi, Eadem vero eſt ratio de ſubſequentibus quoq; gñalibus Cõciliis, q̃cunq; a Sede Apoſt. fuerunt approbata.

Nam

Nam & ipse Rom. Pontifex in suæ fidei professione promittit, se sancta Octo vniuersalia Cōcilia, vsq; ad vnum apicem immutilata seruare, & pari honore ac veneratione digna habere. Et quæ p̄dicauerunt & statuerunt, modis omnibus sequi & prædicare, Et q̄cunq; condēnauerunt, ore & corde cōdemnare. Deniq; Damasus Papa, vir doctissimus (ad quem multa obedienter & reuerēter scripsit S. Hieronymus) in te tuique similes Conciliorum contemptores huiusmodi decreuit sentētiā. Violatores Canonum volūtarie (inquit) grauiter a sanctis patribus iudicantur, & a sancto spiritu īstinctu cuius & dono dictati sūt, dānant̄. Quoniam blasphæmare spiritumsanctum nō incōgrue vident̄, qui contra eosdē sacros Canones, nō necessitate cōpulsi, sed libenter aut proterue aliqd agūt

In Decretis: dist. 16 c. sancta Octo.

25. q. 1. c. Violatores.

De Canonicæ ſcripturæ,
aut loqui præſumũt aut facere volentibus ſponte conſentiunt.

Luthe. de Conciliis.

Quod ſi tu hæc omnia infruni te contempſeris, nulla profecto fronte contemnere potes Lutheri (quem veræ doctrinæ Chriſtianæ reſtauratorem vocas) de Conciliis teſtimonium. Is autem, cum a doctiſſimo Theologo D. Ioanne Eckio notatus eſſet, ꝙ nihil teneret de Cõciliis generalibus, ita reſpondit. Hunc articulum non eſſe meum, intelligit (credo) quicũqꝫ reſolutiones meas, & Dialogum cõtra Silueſtrum legerit, quando id vnice deploro, ac gemo, nos dignos non eſſe, vt videamus legitimum Concilium. Quinimo & contra tuos amicos Zuinglium & Oecolampadium ſcribens, pro ſubſtantia & veritate corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtiæ ſacramento, ſic ait. Si diutius ſteterit mundus, iterum erit neceſſariũ

vt propter diuersas scripturæ interpretationes, quæ nunc sunt, ad cõseruandam fidei vnitatem, Conciliorum decreta recipiamus, atq; ad ea confugiamus.

Quod autem impudentiam & vanitatem esse dicis, dum vobis obiicit, Cõcilia tot seculis approbata ab vniuersa ecclesia Christi, nõ potuisse tam diu ad vestra vsq; hæc tempora errare. Quandoquidem & prisca Israelis Ecclesia, q̃ dilecta Deo erat, frequenter & cõ pluribus annis, fœdissimis intricata & polluta fuerit erroribus. Ad hoc ita respõderim, Priscã Iudæorum Ecclesiam non habuisse tã magnas & gratiosas Dei pmissiones, q̃ habet Catholica Christi Ecclesia, cui dixit, Ero vobiscum omnibus diebus vsque ad consumationem seculi. Item. Pater mittet vobis alium Paracletum, vt maneat vobiscum in æternum

Maiores i noua lege, q̃ in vet. promissiones.

Math.28.

Io.14.

1.Ioan.14. spiritum veritatis, Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis oĩa quæcunq; dixero vobis. Si ergo Christus via est & veritas, quomodo a vero tot seculis aberrauit Ecclesia, quæ in Christo per charitatem semper fuit, & Christus in ea? Ephe.5. Quomodo eam semper dilexit, si eam tot sæculis neglexit & errare permisit? Nunqd tam multis annorũ reuolutionibus spiritus veritatis in ea ociosus fuit, & a nullo tot errorũ, quos ei falso & maligne ĩproperas, ipsam liberauit, nec de veritate recte instruxit?

Quod aũt tu illa verba Christi. Docebit vos omnia, retorques cõtra Conciliorum decreta, quibus minime sit opus, quia omnia ab Apostolis nobis tradita sint & in scripturis cõpræhensa, Vana profecto est hæc tua contentio, ac tædiosa tot vicibus repetita verbositas, quæ supra iam dudũ tot exé-

plis traditionum nō scriptarum, Paulíq; & sanctorum patrum dictis cōfutata est, vt alia hic respōsione non sit opus.

De Ro. Pontificum Decretis & Constitutionibus.

CAPVT. XII.

DE potestate Papæ amplissime tractauerunt plæriq; doctissimi tum Canonistæ tū Theologi, eo præsertim tempore, quādo graue ac scandalosum erat dissidium inter Papā Eugeniū IIII. & Concilium Basiliense, atq; etiā antea, quando dissidebant ab inuicem Ro. Pontifices & Ro. Impe ratores, qui erant Germani, Henrici, Friderici, Ludouici, Et acriter quidem sacrosanctum illā potestatem impugnauerunt ingeniosi quidā homines, Laurētius Valla Marsilius Patauinus, Ioannes Occan, Ioánes Gerson, & Abbas

Frequēs oppugnatio Papatus

De Canonicæ scripturæ,
Panormitanus, Sed tantundem valuerunt & effecerunt argutis rationibus, quantum vi & armis Imperatores.

Frustra autem oppugnat.

Ea enim potestas nõ ab homine aut p hominẽ, sed a Deo & domino nr̃o constituta est, qũ dixit PetroPetra æterna Christus dñs, Tibi dabo claues regni cœlorũ.

Math.16.

Itẽ. Tu es Petrus & sup hãc petrã ædificabo Ecclesiã meã, & portæ inferi nõ p̃ualebũt aduersus eam. Exponite hæc verba vos Poetici linguosiq; & sophistici Theologi vt lubet quãtacũq; vafricie ac puersitate & quarũcũq; linguarũ p̃textu aut elegãtiarũ fuco: nihil tñ efficietis, qa potẽtissime resistit vobis verbum Dei, quod semel locutus est Christus. Portæ ĩferi nõ

Luc.22.

præualebunt aduersus eam. Itẽ.

Math.24

Rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua. Item. Cœlum & terra transibunt, verba autẽ mea nõ

transibunt.

Proinde experiemini &vos tā dē, sicut experti sunt ante vos alii tātæ, quæ a Deo est, potestatis impugnatores, oēs conatus & labores vestros inanes fore sine omni fructu & honore. Quia scriptū est haud vane aut inaniter, Nō est sapientia, nō est prudentia, non est consilium cōtra dominum. A domino factum est istud, Ipse hanc dedit potestatē hominibus, in sede S. Petri legitime constitutis, non solum bonis & sanctis, verū etiam dyscolis, Quemadmodū & Caiphæ, viro pessimo, in Euangelio prophetiæ gratiam datam fuisse legimus. A domino igitür factum est, vt nemo possit contra Papæ potestatem finaliter præualere, Quia fundata est super petram. Nihil igitur poterūt efficaciter aduersus eā vestræ pluuiæ allegationum nihil flumi

Vanus labor oppugnantium

Pro. 21.

Ioan. 11.

na eloquentiæ, nihil venti ſeditio-
ſarum conſpirationũ, Eueniet vo
bis poſt omnia malignitatis ad-
uerſus eam ſtudia veſtra idem, q đ
aliis ante vos rebellibus euenit
hæreticis & ſchiſmaticis, Nã pe-
tra hæc vos quoq;, vt illos, tãdẽ
confringet, conteret & ad nihilũ
1.Reg.3. rediget, Quia os domini locutũ
eſt, & non cecidit hactenus, neq;
deinceps cadet quicquam de ver
bis eius in terram. Nõ deficiet fi-
des Petri, nec præualebũt aduer-
ſus eam portæ Inferi.

Non potuerunt aduerſus eam
ꝑualere potentiſſimi Monarchæ
Ethnici Ro. Principes & Tyrãni,
quantum vis aduerſus eam ſæuie
runt, Non Imperatores hæretici
aut Patriarchæ ſuperbi Conſtãti-
nopolitani, non ꝑpotẽtes Reges
Gothorum & Vandalorum (licet
Romam ipſam cæperint, diripue-
rintq; & incenderint) nõ bellicoſi

Imperatores Germani, nō doctiſ
ſimi & eloquētiſſimi hæretici Ar-
riani, Donatiſtæ, Pelagiani, & id
genus alii, qui plures habuerunt
complices q̃ vos adhuc habetis,
non malignıſſimi deniq; ac perfi-
diſſimi Albigenſes, q contra hāc Albigēſ̃s.
ſedis Apoſtolicæ poteſtatē in Hi-
ſpanias ex Aphrica euocauerunt
Sarracenorum Regem Memeli-
num cum multis centenis Mili-
bus hominum, qui furore cæco &
impio iactitabat & minabatur, ſe
ex Baſilica S. Petri Romæ ſtabu-
lū equorum facturum eſſe, ſed va-
na & ſtulta erat eius iactātia. Quia
non eſt ſapientia, potētia aut con
ſilium contra dominum. Nihilo
igit̃ fœlicius geſſit bellū, ille con-
tra Eccleſiam Catholicam, q̃ geſ-
ſerūt olim contra filios Iſrael ſub Iud. 7.
Gedeone Madianitæ.

Quid, rogo, aduerſus Papæ po- Vani conatus rebellium.
teſtatem obtinuit Berengarius in

Galliis? Quid Vuiclephus (auus veſter) in Anglia? Quid Huſſus & Ziſca in Bohemia? ſtat adhuc p Dei gratiam firma & immota ſedes Petri. Illi vero nũc vbi ſunt? Euanuerũt in terra, ſepulti ad æternos cruciatus in Inferno, vbi eſt fletus & ſtridor dentium. Miror itaq; vos (quorum multi egregie docti eſtis & multa legiſtis) tã multis ac manifeſtis ĩfœliciſſimorum exituum & vanorũ conatuũ exemplis nõ abſterreri a tam perniciofo vaniſſimæ ſpei ꝓpoſito, quo ſperatis vos euerſuros eſſe eã poteſtatem, quã ſuper petram veritatis æternæ fundauit, ipſe Dominus. Credo equidem, non longe abeſſe tempus, quando in Lutherum & vnumquẽq; veſtrum ſimilia conantem dicturus eſt cum
Pſal. 36. Pſalmiſta Ro. Pontifex. Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatũ ſicut cedros Libani, & tranſiui, &

ecce non erat, & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius.

In hoc enim impietatis auda- ci facinore & rebellionis superbis simæ scelere, similes vos facitis antiquo Draconi, qui superbe dicebat in corde suo. Ascendam super altitudinem nubium, simi- lis ero altissimo, Cui per Prophe- tam ait Dominus, veruntamen in infernum detraheris, in pro- fundum laci. De quo & in Apo- calypsi scriptum est. Proiectus est accusator fratrum nostrorum. Si ergo sic proiectus est iusto Dei iu- dicio accusator fratrum, quomo do non proiiciatur accusator pa- trum nostrorum? Ad quos sole- mniter de more scribentes, sin- gulis dicere solemus, Beatissime Pater.

Similes antiquo Draconi.

Esa. 14.

Apoc. 12.

Nihil profecto lucrati sunt per suam rebellionem & superbiam, contra Rom. Ecclesiæ potestatē,

Græci. Græci, Asiatici, & Armeni, apud quos nūc Mahumeti magis quā Christi valet ac p̄dicat religio. Intelligunt iam sero, per experiētiā Turcicæ seruitutis, q̄d intersit Papæ aut Turcæ subesse. Prouidete, quæso, in tempor̄, dū fieri potest, nequando experiamini, quātum intersit, Papæ aut Turcæ subesse,
Gal. 8. Esa. 59. Psal. 30. Heb. 12. Deus non irridetur, nec est inualida, nec abbreuiata manus ei' ad retribuendum vnicuiq; iuxta opera eius. Cauete igit̄ ne sero & frustra dicatis Domino. Proiecti sumus a facie oculorum tuorū, quādo pœnitentie locū inuenire amplius nō possitis, etiam si cum lachrymis eam (vt Esau) inquireretis. Videtis quid Grecis ingenio ac eruditione tumidis, & contra maiorum suorum exempla Ro. Pontifici rebellibus, acciderit tādem, qui tot annis frustra contentiosi fuerūt, ac semper in peius p-

fecerunt, donec sub Turcarũ tandem tyrannide digna receperunt perfidiæ suæ præmia.

Quanq̃ habuerũt plures superbiendi causas aduersus Ro. Pont. q̃ habetis vos, Græci enim semp Latinis p̃stare, ac anteire visi sunt ingenio, eruditione, facundia. Habebant quatuor patriarchales sedes, Latini vnam dũtaxat. Erant item in Christi fide antiquiores, vnde & Arriani, dũ essent propter Athanasium a Iulio Papa Romã citati, respõsando scripserũt, Apostolos prius apud ipsos fuisse anteq̃ Romã venerint. Quid, quod Apostoli grece potius q̃ latine nouum scripserũt Testamẽtum? Sed & numero Episcoporũ atq; Ecclesiarum latinos lõge antecedebãt. Quippe cum in Synodo Nicena fuerint Epi CCC.XVIII. In Chalcedonensi vero DC. XXX. Oẽs fere Græci fuerunt, ex Latinis vix

Mellor græcorũ, q̃ Lutheranorũ causa contra Rom. Pont.

tres aut quatuor affuisse leguntur. Et tamẽ hæc omnia nihil eis profuerunt, quia non est sapientia aut consilium contra dominum, qui supremã in Ecclesia clauium potestatem Petro præ aliis dedit Apostolis.

Ingrati cõtra Ro Ecclesiam Lutherani.

Vos autẽ, quas habetis, rogo, causas superbiendi, ac rebellandi contra hanc sedis Apostolicæ potestatem? Qua ratione aut quo saltem figmẽti fuco potestis defectionis vestræ perfidiam excusare? Vnde accepistis vos & maiores vestri fidem & agnitionem Christi, doctrinam, obseruationes, & ceremonias religiõis Christianæ nisi a Sede Apostolica & Romana Ecclesia? Longe igitur iustius vobis q̃ Græcis potest ingratitudinem, ac perfidiam exprobare Romana Ecclesia, mr̃ vestra in fide & Euangelio Christi, vt vere, ac iure dicat vobis, quid habetis de Chri-

ſto & eius Euangelio, quod a me non accepiſtis? Si autem accepiſtis a me, quid gloriamini aduerſum me quaſi non acceperitis? Eſto, habeatis decem milia pedagogorũ in nouo hoc Chriſtianiſmo veſtro, ego tamen ſum mater veſtra. Nam in Chriſto Ieſu per Euangelium ego (non Græcia, non Antiochia, non Alexandria, non Hieroſolima) vos genui, ad meam, non ad Orientalium patriarchales ſedes omni iure pertinetis. A mea, non ab illorum ſedibus Epiſcopos veſtros ab initio, & more antiquiſſimo accepiſtis, atq; adhuc hodie (quotquot habetis veros Epiſcopos) accipitis. Quicunq; aliunde ſubintrant non paſtores, aut Epiſcopi, ſed fures ſunt & latrones, qui non recte paſcunt, ſed mactant, & perdunt, fuerunt maiores veſtri plus minus DCCC. annis mihi ob-

1. Cor. 4.

Io. 10.

dientes, ac ſubditi, tãq̃ matri ſuæ in Chriſto.

Lutherani ex verbis ꝓpriis Lutheri condemnant.

Quis vobis deficiendi, ac rebellandi poteſtatẽ dedit? Non alius certe q̃ Lutherus, ſicut ipſemet cõtra Zuinglium tuum gloriatus eſt, qđ & tu ipſe de eo glorianter ꝑdicas, quod nõ Saxones modo ſed & alios Germaniæ populos ad verã religionem (hoc eſt, ad Lutheranã, quam falſiſſime veram dicitis) pertraxit. Ego autẽ hunc deſertorẽ, impium, ac ſeruum nequam, ex ore ipſius ꝓprio facile iudicare atq; condẽnare poſſum, & vos oẽs, quicũq; rebellatis mihi, pariter cũ illo. Hæc enim ſunt ꝓpria ipſius verba, in primo reſolutionum ſuarũ libro, per quẽ primitus Mundo innotuit. Clarũ eſt (inquit) quod ad remiſſionẽ pœnarum & caſuũ ſola ſufficit poteſtas Papæ. Quando ergo ſacerdotali officio excommunicat, abſol-

In reſolu. conclu. 61.

uit,

uit,ordinat,deordinat,ſtatuit,abrogat,p̃cipit, prohibet, diſpéſat, mutat,interpretatur. In his omnibus agitvirtute iſtius verbi,Quodcunq; ſolueris,&c. Item. Tenẽtur (inquit) Epiſcopi & Curati, veniarum Apoſtolicarum Cõmiſſarios,cũ omni reuerentia admittere,quia autoritati Papali in oĩbus cum reuerentia credendũ eſt.Qui enim poteſtati reſiſtit, reſiſtit Dei ordinationi,Qui autem Deo reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirũt.Et dominus ipſe,Qui vos ſpernit,me ſpernit.Et rurſus.Contra veritatem (inquit) Apoſtolicarum veniarum qui loquitur, ſit ille anathema& maledictus,quia etſi res parua ſit veniarum largitio,tamen contra poteſtatem ſuperbe agit,qui cõtradixerit, Ideo merito maledicetur. Item. Non eſt noſtrum (inquit) iudicare voluntatem Papæ, ſed tantummo-

Ibidem cõclu.69.

Ibidem cõclu.71.

Ibidem cõclu.86.

De Canonicæ scripturæ, I do ferre, etiam si quando fuerit iniquissima.

Non valet, Lutheri re uocatio.

Hæc id genus multa, contra rebellionem vestrã, Lutherus in eo libro, quo nullum vnq̃ ædidit vobis plausibiliorem ab initio defectionis. Si dixeritis, eum postea reuocasse librum illum, Nõ est iusta hæc excusatio, iuxta illud, Et semel emissum volat irreuocabile verbum. Et propria eius protestatio cassam facit & inualidam reuocationem, Non enim in illo dumtaxat libro, sed & in disputatione Lipsica, & Augustæ coram Cardinali Legato, protestatus est cõtrarium, Ex tunc vt ex nũc, & ex nũc vt ex tunc. Neq; igitur coram Deo neq; coram hominibus excusari, aut defendi potest hæc vestra defectio, sicut neq; Bohemica Hussitarum & Vualdesium, quin sit impia, & omnibus diuinis legibus contraria. Quia cõtra charitatem

est, In qua omnes leges summantur, & supremum ius diuinum est charitas. Hæc est ipsius met Lutheri snia, tum in declaratione quorundam articulorũ, tum in cõmẽtariis Epistolæ Pauli ad Galatas, quæ & ipsum & vos omnes pariter condemnat, quicũq; ei contra Ro. Ecclesiam adhæretis.

Quid, q̄ post multos deinde annos, dum contra Anabaptistas scriberet, vos aliis verbis iterum condẽnauit, reprobans stultitiam (vt vocat) suermerorũ, q̄ in odiũ Papæ, baptismũ paruulorum, & Corpus Christi in sacro reiiciebãt & abnegabãt, Nã ea ratione oporteret eos negare & totam scripturam & p̄dicandi officium, Hoc totum enim a Papa habemus, fatemur namq; (ait) sub Papatu plurimum esse boni Christiani immo omne bonũ Christianũ, atq; etiã inde ad nos peruenisse, fatemur in-

Quãtabona in Papatu.

De Canonicæ scripturæ,
quam, in papatu veram esse scripturam sacrã, verum baptismũ, verum sacramẽtum altaris, veras claues ad remissionẽ peccatorũ, verum p̃dicandi officium, verum Catechismum, Dico insuper sub Papa veram Christianitatem, immo verum nucleum Christianitatis esse. Hæc ibi Lutherus, quem tu falsis laudibus tantopere commendas, o Bullinger, in magnam vestrum omnium confusionem & damnationem æternam, q̃diu rebelles Papæ fueritis.

Peius erit Lutheranis q̃ græcis in Iudicio.

Longe igitur & grauior erit in extremo iudicio vestra q̃ Græcorum, aut Bohemiorum cõfusio, & maior ad cruciatus æternos condẽnatio, dedecusq; & opprobriũ sempiternũ coram omnibus sanctis & angelis Dei, quãdo tot Lutheri vestri sententiæ aduersus defectionem vestram, in frontibus, & in conscientiis vestris scriptæ,

Ro. 2.

recitabuntur. Quid enim honeste aut excusabiliter respondere pote ritis? Nũquid linguarum peritia, aut scripturarum scientia (qua tu metis) aut compositus verborum stylus liberabit vos? Vane in iisce confiditis, Nam scientia inflat, nõ saluat. Etsi linguis omnium homi nnm & angelorum loqueremini, nihil vobis ibi prodesse posset, quia charitatem non habetis, sed per schisma & defectionem ab ea excidistis, & charitatem vestram primam reliquistis, qua nobiscũ ambulabatis vnanimes in domo Dei, quæ columna & basis est veritatis, Exiistis a nobis, non nos a vobis. Nisi igitur memineritis in hoc seculo vnde excideritis, & pœnitentiam agentes prima ope ra feceritis, Veniet ille, qui habet Romphæam ex vtraque parte acutam, & mouebit candelabrum ve strum de loco suo.

1. Cor. 15.

Apoc. 2.

1. Io. 2.

Nihil ibi iuuabunt vos figmenta & manifesta mendacia vestra, quibus nūc Germaniæ populos multos nequissime decipitis & in odium Ro. Ecclesiæ concitatis, dum vnus blaterat, Petrum non fuisse Principem Apostolorū, alter nō fuisse Petrum Romæ xxv. annis, alius Petrū nunq̄ fuisse Romæ, alius Petrū priorem Epistolam suam scripsisse in Babylone Aegyptiaca, alius in Persica, alius Ro. Pontifices non esse Petri successores, Qualia & tu, Bullinger, pmulta scribis hoc in opere tuo, De quo mihi nunc tecum est contentio, Ad q̄ sane respondere modo mihi ociū aut tempus nō est, Neq; necessarium esse puto, Quandoquidem ante xx. annos bonā eorum partem cōfutaui, Quatuor libris in Velenū, q Petrū Romæ vnq̄ fuisse negabat, editis. Contra quos neminē ex vobis respōdisse scio.

Imbudentissima mēdacia.

Miror equidé te aliosq; multæ lectionis & eruditionis viros, amaris in Ro. Ecclesiam affectibus ita excæcari & in suo iudicio falli posse, vt siue historias siue Chronica scribatis & euulgetis, nō pudeat vos affirmare, Papatū incepisse primū sub Phoca Imperatore, Anno ab icarnatione domini D C. V I I I. Quādo Phocas, rogante Bonifacio Papa, statuit sedē Ro. Ecclesiæ, vt caput esset omniū Ecclesiarū. Vnde tu infers, Veterē illā & sanctissimā Ecclesiā huiusmodi Romano Capite sex potuisse carere seculis. Quā misere vero decipiat vos in hoc prauus odii affectus, ex his Imperatorū legibus, quas supra recēsui, facile cōsiderare ac videre posses, si oculos videndi haberes, & ex ratione, nō ex passione improba iudicares. Illi. n. Impatores Romani, Aurelian', Gratian', Valētinia-

De Papatu sub Phoca Imp.

Supra. c. 8.

nus, Theodosius & Iustinianus primus lõge ante Phocam impe rauerunt, quod negare minime potes.

Ita sane habet ibi lex Iustiniani ad Ioannem Papam II. Ideoque omnes sacerdotes vniuersi Oriẽtalis tractus & subiicere & vnire sedi vestræ sanctitatis properauimus, quæ Caput est omnium san ctarum Ecclesiarum. Addam hic aliam eiusdem Imperatoris legẽ ex Autenticis, quæ sic habet, Iõq; sancimus, sanctissimũ senioris Ro mæ Papam, Primum esse omniũ sacerdotum, Beatissimum aũt Archiepiscopum Cõstantinopoleos Nouæ Romæ, secundum habere locum post sanctam Apostolicã sedem senioris Romæ. Aliis autẽ omnibus sedibus pponať. Hæc p fecto lex Iustiniani in Autenticis posita ita manifeste confundit & conuincit errorem mendaciumq;

C. de sum trini.l. nos reddentes.

In autẽ.de priui. eccl, §. ideoq. col.9.

vestrũ de primo (vt asseritis) Papatu sub Phoca obtento, vt nihil possit afferri vel certius vel manifestius.

Neq; contradicũt huius Imperatoris legi & testimonio, ea quæ ex Paulo Diacono, Platinaq; & Sabellico refers. Nullus enim eorum dicit (sicut vos falso dicitis) tunc primum sub Phoca Romanum cœpisse Papatũ, aut primũ a Phoca statutũ esse, vt sedes Ro. Ecclesiæ Caput esse omnium Ecclesiarũ. Statuit quidẽ hoc Phocas, contra arrogantiam Patriarchæ Constãtinopolitani. Vniuersalem seipsum vocitantis, sed nõ primus ita statuit, quia longe antea itidem statuerant non solum Imperatores alii, verumetiã Generalia Concilia, præsertim Nicenum & Chalcedonense. Quod si præ odio iniquo possis recte ĩspicere verba Platinæ, facile dephẽ-

Historici nõ recte intellecti.

deres, eum longe aliter sentire q̃ tu sentis.

Verba Platinæ.

Hæc sane sunt verba eius. Bonifacius tertius, patria Romanus, a Phoca Imperatore obtinuit, magna tamen contentione, vt sedes beati Petri Apostoli, quæ Caput est omnium Ecclesiarum, ita & diceretur & haberetur ab omnibus. Quem quidem locum Ecclesia Constantinopolitana sibi vendicare conabatur, fauentibus interdum malis principibus, affirmantibusq; eo loci primam sedem esse debere, vbi Imperii caput esset. Affirmabant Romani Pontifices, Vrbem Romam, vnde Constantinopolim Colonia deducta est, Caput Imperii meritô habẽdam esse. Cum etiam Græci ipsi literis suis Principem suum Romæum Imperatorem vocent. Ipsiq; Cõstantinopolitani etiam ætate nostra Romæi non Græci vocen-

tur. Omitto quod Petrus Apostolorum Princeps successoribus suis Pontificibus Romanis regni cœlorum claues dederit, potestatemq; a Deo sibi concessum reliquerit, non Constantinopoli, sed Romæ. Illud tantum dico, multos principes, maxime vero Constantinum, comparandæ Synodi ac dissoluendæ, confutandi vel confirmandi ea quæ in Synodis decreta erant, Romana sedi tantummodo concessisse. Merito igitur sedes Romana cæteris antefertur, cuius integritate & constantia cunctæ hæreses confutatæ sunt & explosæ.

Hæc Platina in eo ipso loco, quem tu peruerso iudicio contra Papæ potestatem allegare non erubuisti. Nō dicit ille, vt tu, quod sedes Ro. Ecclesiæ primū a Phoca constituta sit Caput omnium

Declaratio Platinæ.

Ecclesiarum. Nec dicit, vt esset, sed q̃ est Caput. Et addit, id priuilegii conatam vendicare sibi Ecclesiã Constãtinopolitanã aliquãdo, fauentibus ei malis (non ait, bonis) interdũ Principibus, Cæterum statim subiungit longe potius ius melioresq; rationes Ro. Põtificum, & multos Principes, maxime Constantinũ, tantummodo Romanæ sedi concessisse ea, q̃ vos cæco adimitis iudicio, priuilegia, atq; p̄rogatiuas. Deniq; cõcludit apertissimis, contra sententiam vestram, verbis, Ro. sedem cæteris merito anteferri, cuius integritate & constantia cunctæ hæreses confutatæ sint & explosæ.

Cõfutatio mendatiorum.

Facile igitur & vestra tam cæca ex amaro & inimico corde p̄lata iudicia confutare potest & explodere, quia impudẽtissimis ac manifestissimis nituntur mendatiis.

Irenæus li. 3. capu. 13.

Contra quæ omnia vel vnius Ire-

næi, vetustissimi scriptoris & sanctissimi Martyris & Archiepiscopi Lugdunensis incorruptissimũ nobis sufficeř poterit testimoniũ, cuius hæc sũt, aduersus antiquas sui tēporis hæreses, verba in forma (vt aiunt) post multa alia aduersum vos lectu digna. Ad hanc (inquit) Ecclesiam, Romanā scilicet, propter potentiorem Principalitatem, necesse est omnē conuenire Ecclesiam, hoc est, omnes qui sunt vndiq; fideles.

Vos igiť, qui ad eam conuenire, & cum ea colligere in vinculo charitatis & pacis non vultis, inter fideles Christi nullo iure connumerari potestis, sed rep̄hendit & increpat vos in Euangelio dominus, dicens. Qui non colligit mecum, dispergit. Et qui non est mecum, contra me est. Quapropter recte ac merito dicit vobis Ro. Pontifex, sicut dixit ad filios

Reprehensio rebellium.

Matth. 12. Luc. 11.

Exo.16. Iſrael Moyſes: Audiui murmur veſtrum contra dominum. Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra dominũ. Quẽadmodum & contra ſeditioſos & ſuperbos Proauos veſtros, Core, Dathan & Abyron vere dixit, omnis globus tuus ſtat contra Dominũ. Quid eſt enim Aaron vt murmuretis contra eum?

Num. 16.

Scelera rebellionis. Vos autem, o infœlices Lutheri complices & diſcipuli, non ſolũ murmuratis aut muſſitatis, verum etiam pleno furore in aperta prorumpitis cõtra Papam, Chriſti Vicariũ, conuicia, in calũnias amarulentas & in blaſphemias horrendiſſimas, dum eum ſcribitis, dicitis ex pulpito, velut ex roſtris, proclamatis, ludiſq; publicis & picturis fœdiſſimis confingitis eſſe verum & vltimũ in ſcripturis prophetarum Antichriſtũ. Quid obſecro lucrati hactenus

estis tam væsanis ac seditiosis cla
moribus? Aut ĩ quo nocuistis po-
tentiæ ac potestati Ro. Põtificis?
Supremi orbis terrarum Princi-
pes, Potentissimus Imperator no
ster & Piétissimus frater eius Rex
Romanorũ, adhuc hodie obser-
uant ac venerantur Rom. Pontifi
cem, vt Vicarium Christi, eiq; de
bitam præstant obedientiam. De
testantur vero ac nobiscum da-
mnant omnes qui cõtra illum se-
ditiose insurgunt. Vos igitur nisi
redieritis ad cor, & pœnitentiam
egeritis de omnibus huiusmodi
rebellionis ac defectionis vestræ
sceleribus. In hac vita, in æternũ
miseri eritis in futuro sæculo, a
quo malo ineffabili atque
etiam incogitabili, li-
beret vos gratia
& Gloria
Christi, Amen.

EPILOGVS.

Odii deprecatio.

Abes nunc, Bullinger, qualecunq; feſtinatum & breue a me reſponſum, ſuper pcipuis articulis, de quibus tractat elucubratio tua plixe, faxit Deus, vt iſtud tam libero a ſiniſtris & amarulentis affectibus animo legas, q̃ ego ſcripſi. Amo quidem ingeniũ, eruditionemq;, & ſtylum tuũ, ſciens, quicquid in iis boni habes, id te non ex teipſo ſed ex Deo habere, vti teſtatur in ſua Canonica S. Iacobus, & Paulus. I. Cor. 4. Quid habes (inquit) quod non accepiſti. Optarim igitur ac precor, vt eiuſmodi donis Dei vti velis in ædificationem potius q̃ in deſtructionem. Deſtruis autem per damnabilem ſeparationem ab Eccleſia Romana quæ caput eſt omniũ Eccleſiarum, & vnica mater Germanorum

Iac. I.

manorum in Christo.

Nec sit tibi graue, quæso, eam dici Caput Ecclesiarum, quo nomine eam dignam duxerunt multi ac boni Romanorum Imperatores, cũ tu regem Angliæ dicas Caput Ecclesiæ Anglicanæ, licet sit Princeps sæcularis, Quẽ & sanctissimum dicis, cum interim grauiter ac moleste audias, Papam a nobis sanctissimum dici. Cæterũ neq; de tua neq; de illi' aut cuiuslibet singularis personæ sanctitate hic disputo, sed de autoritate scripturarum Canonicarum & Ecclesiæ Catholicæ, & de Potestate Papæ atq; Cõciliorum. Cupio sane omnibus suam autoritatem permanere saluam, non sic assero Ecclesiæ autoritatem, vt velim scripturis imminui suam, Nec sic extollo potestatem Papæ, vt velim eam scripturis & verbo Dei anteponi aut opponi, Cum probaue-

Caput Ecclesiæ.

rim eam in verbo & ſuper verbũ Dei fundatam eſſe. Vnitatem q̃ro pacemq; & cõcordiam inter nos in fide recta, ſpe firma, & in charitate non ficta.

Vnanimitas in fide ſub Papa.

Dixi Ratiſponæ Bucero & Caluino complicibus tuis, ꝑ nos nõ ſtare, quo minus reſarciatur inter nos & vos cõcordia priſca. Qualis antea inter noſtros ac veſtros parẽtes atq; maiores fœliciter fuit, ſed nequaquã nobis integrum eſſe, ſummo cum animarũ noſtrarum periculo, deficere aut ſeparari a communione & fide antiqua Gallorum, Hiſpanorum, Italorũ (qui lõge antiquiores ſunt Chriſtiani q̃ ſumus nos Germani) Polonorum item & aliarum Nationum, in fide Catholica & in obedientia ſedis Apoſtolicæ iugiter perſeuerantium, Cũ quibus & maiores noſtri vnanimes in fide ſemper eſtiterunt.

Discordia in sectis.

Neq; vlla ratione nobis cõsultum aut tutum videtur, vt ex vnanimi in fide consensu tot Nationum & sanctorum patrum leuiter ac temere transeamus ad sectas vestras, inter quas tam multa & varia subinde oritur super diuersis articulis contentio, Id quod negare non potes, Quandoquidem non ignoras, q̃ multi ac vehemẽtes atq; etiam hostiliter mordaces & contumeliosi libri euulgati fuerint in cõtentionibus Lutheri cũ Zuinglio, cum Carolstadio, cum Oecolampadio, cum Bucero, cũ Anabaptistis aliisq; suermeris, & adhuc sub iudice inter vos lis est.

Retinent itaq; nos in Ecclesia Catholica sub debita Papæ obedientia, tum ea bona, q̃ supra ex Luthero sub Papatu esse demonstrauimus, tum & alia q̃dam non modica bona, q̃ Sanct. August.

De Canonicæ ſcripturæ,

Quæ nos ſub Papa retinet Augu. contra epiſtolam Manichæi cap. 4.

contra Manichæos commemorans ait. In Catholica Eccleſia, vt omittam ſinceriſſimam ſapientiá (ad cuius cognitionem pauci ſpiritales in hac vita pueniunt) Multa ſunt alia, q̃ in eius gremio me iuſtiſſime teneant, Tenet cõſenſio populorum atq; gentium. Tenet auctoritas, miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli (cui paſcendas oues ſuas poſt reſurrectionem dominus cõmendauit) vſq; ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio ſacerdotũ. Tenet poſtremo ipſum Catholicæ nomẽ, quod non ſine cauſa inter tã multas hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, vt cum omnes hæretici ſe catholicos dici velint, q̃renti tamen peregrino alicui. Vbi ad catholicam conueniatur, nullus hæreticorũ vel Baſilicam ſuam vel domum audeat

ostendere. Ista ergo tot & tanta Christiani nois charissima vincula recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia, etiam si propter nostræ intelligẽtiæ tarditatem, vel vitæ meritum, veritas nondum se apertissime ostendat. Hæc August. quẽ tu ipse Christianissimum vocas Antistitem.

Si ergo tenuit eum in sede Petri & Ro. Ecclesia successio sacerdotum, hoc est Pontificum, quos alio in loco cõtra Donatistas nominatim ex ordine cõmemorat, a Petro vsq; ad Anastasium primũ, vix bene Quadraginta. Quáto iustius, obsecro, nos tenere debet in eadem sede & Ecclesia Rom. tam longa & numerosa Pontificum ex certa serie successio? Nam ad nostra hæc vsq; tempora connumerare vere possumus plures q̃ CCXXX. Ro. Pontifices. Quid auté tenet vos, q̃so, quo minus ad hu-

Successio Pontificũ. Aug. in epistola 156

De Canonicæ scripturæ,

ius Ecclesiæ vnitatem & obedientiam redeatis? Quæ est apud vos longa series aut certa successio sacerdotum in fide sibi per omnia consentiẽtium? Quis ordo? Quæ autoritas? Quæ obedientia? Quæ disciplina? Qualis conuersatio? Nihil profecto hactenus vidi apud vos, propter quod bona cõscientia deserere possim Rom. Ecclesiam, & vestris vsqueadeo carnalibus & irreligiosis adhærere sectis & nullis legitime ordinatis Episcopis & presbyteris, q apud vos nouo more creantur.

De quibus certamus cum sectis.

Non est igitur mihi, o Bullinger, neque tecum neque cum vllo alio complicum tuorum concertatio de ingenii aut eruditionis ostentatione, sed de sola veritate & animarum salute, scientiam ac linguarum peritiam vobis libenter concedo, ad charitatem vos ex animo hortor & oro, vt

sitis nobiscum vnum in Christo, sicut ipse patrem pro nobis, vt vnum simus, rogauit, extra enim Ecclesiæ vnitatem vana est o- mnis spes de salute. Quemad- modum docte & copiose decla rat per multas scripturas S. Cy- prianus in tractatu de simplicita te Prælatorum. Ioan. 17.

Nolite, obsecro, pertinaciter in finem vsq; a nobis separati per manere, hoc enim animabus ve- stris nequaquam expedit. Quan- tum ad abusus, qui Prælatorũ si- ue negligentia siue auaritia in Ec clesiam irrepserunt, cupio equi- dem fideliter cooperari (siquid possit paruitas mea) vt corrigan tur, & in pristinum pietatis vsum omnia restituant. Eã ob rem po- tissime nunc, vt fructuose celebre- tur, indictum esse credo Genera- le Concilium. Venite modo, & nobiscum de communi animarũ Dehorta- tio ab ini- micitiis.

De Canonicæ scripturæ, salute & toti' Germaniæ pace ac trãquillitate in medium fideliter consulite, sit tandem quies inter nos a contentionibus, cessent iurgia & conuicia, fiat iniuriarũ pia remissio & obliuio, solius veritatis & resarciendæ vnitatis & fraternæ charitatis ratio habeat, vt Christus dominus & Saluator noster vere nobiscum sit ac permaneat, non in ore solum (sicut multi dicunt Christus Christus Christus) sed etiam in corde & opere, iuxta illud Ioánis Apostoli, filioli mei, non diligamus verbo neq; lingua, sed opere & veritate.

Conclusio. Tu de me senti aut iudica Bullinger vt lubet. Ego probe mihi conscius sum, hic nihil in te ex odio a me dictum esse, repræhendi quædam, sed in bonum finem, vt a noxiis desistens cõtentionibus & superioris potestatis impugnationibus vanis, & ad pietatem re

ſtituendam nihil proficientibus, ingenium & eruditionem tuã ad meliora; q̃ ædificationis paciſq; & ſalutis ſunt, conuertas, ſicut fœliciſſime fecit grauis ac vehemens quondam Eccleſiæ Chriſti perſecutor Apoſtolus Paulus. Quod ſi vagis eluſionibus euadere aut impotentibus tantum conuiciis, nõ ratiõibus firmis, nec ſcripturæ locis ad rem appoſite facientib', mihi obuiare volueris, Ego tam ſupinus aut cæcus (Chriſto Ieſu, q vera lux eſt, bene iuuante & illuſtrante) non ero, qn viſurus ſim, quid ponderis reſpõſio tua apud eruditos habitura ſit, etiam ſi veſtris forſitan (qui cæco affectu ſeducti omnia veſtra probant (valde placeat. Si autem moderate, p̃cipue ſtudio veritatis, reſpõderis, planius inde intelliges, quantum apud me p̃pondere omnibus affectibus humanis veritas perſpicue

cognita. Libenter profecto videbo, quid responsurus sis ad ea saltem, quæ in nono capite a me tibi obiecta sunt, Proinde, vt ad eã disceptationem efficacius te inuitem, De Missæ, quã obrogastis, sacrificio paucula recensebo, & perscrutandæ veritatis causa familiariter tibi obiiciam argumenta, quæ me firmiter constringunt ac retinent in antiqua Patrum totiusq; Ecclesiæ] fide. In quibus si me errore teneri putaueris, tuæ fuerit charitatis & Christiani officii, me rectiora docere, & non cõtemptim atq; superbe dissimulare, atq; ad omnia silere, sicut multis iam annis fecerunt non mihi modo sed & aliis plærisq; piis & Catholicis viris Lutherus, eiusq; Philippus, Memini sane me ante annos xiii. Teuthonice de sacrificio Missæ & respondisse ad rationes Lutheri, & aliquot obiecisse vicis-

fim tum ex fcripturis tũ ex patri- bus argumenta, quibus confonat Ecclefiæ fides antiqua, fed nihil hactenus ad ea refpõfum effe neq; a Luthero neq; a cõplicibus eius vidi. Quare fub breuitate tibi nũc ea commemorabo, fi forte tu mi- tior in me fueris q̃ ille fuit.

Ex figuris veteris teftamenti.

I. Gen.4. habemus facrificium iufti Abel, Cuius & in facro Cano ne fit mentio. Hoc autem fuiffe fi- guram facrificii Chrifti, quod in Miffa pia rep̃fentatione peragit, teftantur Ambr. & Auguft. aliique patres non pauci.

II. Sic & Gen.viii. Holocaufta, quæ fuper extructum altare obtu lit Noe, figura fuerunt facrificii no ftri, quod Chriftus inftituit, ficut egregie declarat Rupertus Ab- bas olim Tuitienfis, fuper Gene. lib.4.c.27.

III. Item Gen.xiiii.ſacrificium Melchiſedech clariſſima fuit figura ſacrificii noſtri, quod ille in pane & vino obtulit. De quo & Dauid in ſpiritusancto loquitur, quã
Pſal.109. do dicit Chriſtum ſacerdotem ſecũdum ordinem Melchiſedech.
Heb.7. Cui & Paulus ad Hebræos reuerenter alludit.

Sunt præterea permultæ aliæ figuræ, in lege veteri, quæ p multa ac diuerſa ſacrificia hoc vnum Eccleſiæ & nouæ legis ſacrificiũ typice ſignificauerunt, Vtpote ſacrificium Abrahæ Gen.xxii. ſacrificium Agni paſchalis Exo.xii. & Nu. ix. Iuge ſacrificium duorum agr.orum quotidie. Exo.xxix. & Nu.xxviii. Item ſacrificium vituli immaculati Leui.iiii. & id genus plura, ſicut docte & religioſe declarant Expoſitores noſtri, Origenes, Eſychius, Cyrillus, Hieronymus &c.

Ex prophetis.

Comprobant Missæ sacrificiũ Doctores antiqui, pſertim Augu. & Cassiodorus ex dictis Psalmo. xxxix. & xlix. Et Liranus interp̃s ex Dictis Danielis c. viii. & xii. p̃terea ex prophetia Malachiæ c. 1. & 3, sed non est mihi nũc tantillum ocii aut temporis reliquum, vt fusius patrum dicta cõmemorem.

Ex nouo testamento.

Obiecerunt vobis iampridem doctissimi viri, Episcopus Roffensis. Io. Eckius, Albertus Pighius aliiq; plæriq;, qui obdormierunt iamdudum in Domino, Ex Euangeliis & Pauli Epistolis plærosq; locos, in quibus non obscure testificatur Spiritus sanctus istud nouæ legis sacrificium, quod a vobis reiicitur, licet ad illorum argumenta non responderitis.

De Canonicæ scripturæ,&c.

Ex antiquissimis patribus.

Extant adhuc magis expressa de hoc sacrificio nostro testimonia apud sanctos patres vel antiquissimos, quorum plæriq; Apostolorum fuere discipuli, vtpote Clemens & Anacletus Ro. Pontifices. Dionysius item Areopagita & Ignatius Antiochiæ Episcop', Gloriosi Martyres Christi, Irenæus p̃terea & Cyprianus, atque post istos innumera subsequentiũ patrum turba. Quorum doctrina & autoritas longe maioris est apud me ponderis, q̃ fuerũt hactenus omnium aduersariorum scripta, quæ me vidisse contigit. Aut igitur mecum approba & consenti, aut certiora, q̃ alii sectarum duces fecerũt, arguméta propone.

ROMAE M.D.XLIIII.
Mense Ianuario.

